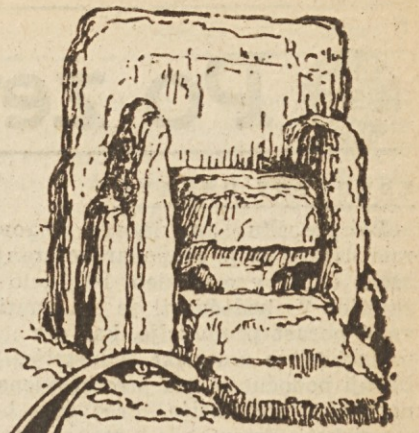

Koroška

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto III.

Celovec, 10. januarja 1947

Številka 2

Zadružno delo v bodočnosti

Med zadrugami so kreditne zadruge najvažnejše. Če si lahko gospodar vsak čas poišče potrebno denarno pomoč, za katero ni treba plačevati odušnih obresti, si bo, če je priden in štedljiv, na vse strani pomagal. Kadar bo treba, bo zidal in prenavljal, dokupoval zemljišča, naročal stroje in si preskrbel dobro živino. Vse to bo naredil načrtno in postopoma, da ne bo domačija lezla v dolg, ter da bo naraščajoči dobiček sam odplačeval najeto posojilo.

Delo v kreditnih zavodih je tudi dosti lažje in enostavnejše, kakor pa v gospodarskih zadrugah. Nevarnost je le ta, da bi denar posojali ljudem, ki kredita niso vredni in za katere vemo, da ne bodo posojila nikdar vrnili, kaj še le v določenem roku. Posojilnica mora pomagati vsem in je ne sme nihče izrabljati v politične namene. Posojilnica se tudi lahko zadovolji z manjšimi obrestmi kot gospodarska zadruga, ker je pri posojilnici nevarnost izgube dosti manjša kot pri zadrugi.

Vsi pričakujemo in upamo, da bodo naše posojilnice kmalu oživele. Pred svetovno vojno se je v naših zavodih nabralo že veliko denarja. Po vojni je bil denar razvrednoten in leta 1923 smo morali kar znova pričeti. Do druge svetovne vojne je premoženje naraslo do kakih 20% tega, kar smo imeli leta 1910. Zdaj nam državniški zagotavljajo, da denar ne bo razvrednoten. Po prvi svetovni vojni so ga razvrednotili zato, ker so hoteli državo in Dunaj razbremeniti dolgov. Nameni so sicer dosegli, a s tem so pahnili ljudstvo v neverjetno siromaštvo. Zdaj dolgov ni, vendar danes še ne vemo, kaj vse še lahko pride. Škoda, ki jo je napravila vojska, še ni nihče izračunal. Podrta so mesta, na tisoče je pohabljenih in bolnih, ljudje so brez najnujnejše obleke, zalog ni in trgovine so prazne. Velesile nam sicer pomagajo, toda predno bomo prišli do starega blagostanja, je možno da nas več ne bo.

V letih 1900 do 1930 smo imeli v Sinči vasi svojo blagovno zadrugo. Pred petdesetimi leti so imeli naši kmetje veliko pridelkov na prodaj. Predvsem je bilo cenjeno seme naše detelje, leča in fižol. Tudi pšenice in rži je bilo precej. Ker so bile cene tem pridelkom sorazmerno nizke, so se pričeli ljudje intenzivneje baviti z živinorejo. Opustili so rodovitna polja in jih posejali s travnimi semeni. In res je živinoreja vrgla več denarja. Toda v času, ko so nastopile razne bolezni in pomanjkanje krme, je bila tudi tu izguba. Ljudje so pričeli misliti na ponovno obnovo polj, kar bi se predvsem v teh časih izplačalo. Predno bomo prešli zopet k načrtnemu gospodarstvu, bomo tudi pri nas morali izvesti zemljiško reformo. V nekaterih krajih Evrope so to že storili. Kakšne bodo po tem razmere pri nas, bomo videli. Eno pa je gotovo, da bodo morali slej ko prej samo skrbeti za svoj kruh in pri tem se bo ponovno pokazala potreba blagovnih zadrug.

Najvažnejše pri zadrugi je zmožen in pošten poslovodja. V Sinči vasi smo imeli pri Zadrugi za poslovodjo nekoga Novaka, ki nam ga je preskrbel g. Matej Ražun, takratni župnik v št. Jakobu. Zadruga je lepo uspevala in z Novakom so bili vsi zadovoljni. Po plebiscitu je »Volkswehr« izropal zadrugo skladišča in odpeljal vso zalogo. Novak si ni upal ostati še dalje na Koroškem, zato je odšel v Maribor, kjer je po nacistični zasedbi žalostne smrti umrl.

Na občnem zboru Zadruge leta 1931 se je proti prelatu Podgorcu, ki je dejanski ustanovitelj te Zadruge pojavila opozicija, češ, da je on za zadružno delo že prestar. Za poslovodjo Zadruge je bil postavljen Silvester Riepič iz Žitare vasi. Pred svojim odstopom je prelat Podgorc zahteval, da dobi Zadruga plačanega nadzornika, kar se je tudi zgodilo. Žal pa vsa pažnja ni nič pomagala. Leta 1930 so opazili, da je

Svetovna razdelitev dobrin

Zgodovina človeškega rodu nam pripoveduje, da je moralo prebivalstvo sveta mnogokrat silno trpeti zaradi pomanjkanja hrane, zaradi lakote. Lakota je nastopala v starem, v srednjem in v novem veku. Nastopala je lakota zdaj v Evropi, pa spet v obširnih delih Azije. Sv. pismo nam pripoveduje o veliki lakoti v Egiptu. Toda lakota v tedanjih časih je bila omejena na posamezne dežele, redko je zajela eno celino, na pr. Evropo, nikdar pa cel svet naenkrat.

Sele v današnjih časih, v najnovejšem veku, v časih najbolj razvite kulture in tehnike, ko je promet tako razvit, da je mogoče v razmeroma kratkem času prepeljati pšenico in meso iz Amerike ali Avstralije v vse dela sveta, je zajela ves svet. Sicer v nekaterih delih sveta, kakor v južni Ameriki, to pomanjkanje skoraj ni občutno, vendar pa ni nikjer preobilica živil, povsod morajo s hrano in drugimi življenjskimi potrebščinami varčevati.

Zato bo gotovo vsakogar zanimalo, kje so tiste dežele, ki pridelajo največ življenjskih potrebščin, toliko, da jih imajo dosti za domače prebivalstvo in da jih morejo še izvažati v dežele, kjer je pomanjkanje.

Med življenjske potrebščine štejemo najpreje seveda raznovrstno hrano, nato pa tudi razne izdelke, ki so za življenje kulturnega človeka nujno potrebni, kakor obleka, obutev itd.

Hrana je dvojne vrste: živalskega in rastlinskega izvora. Med hrano prištevamo še kakao, pa tudi razne pijače, kakor pivo in vino. Sem prištevamo tudi poživila, to je kavo in čaj ter končno tobak.

Za proizvodnjo hrane in življenjskih potrebščin živalskega izvora je važno stanje živine vseh vrst. Nekatero deželo morejo nadomestiti velik del življenjskih potrebščin živalskega izvora v ožjem smislu z ribolovom.

Pri ribolovu moramo omeniti in opoštovati tudi lov kitov, ki dajejo veliko množino maščobe, olja. Pri lovu na kite, katerih ulovijo letno okrog 40.000, so udeležene predvsem sledeče države: Britanski imperij, ki pridobiva letno 991.795 sodov kitovega olja, Norveška pridobiva 842.712 sodov olja, Japonska 483.476 sodov, Nemčija 374.149 sodov, USA 92.964 sodov, Panama 68.853 sodov in Argentina 66.826 sodov.

Na celem svetu ujamejo letno 12.800.000 ton rib. Največ rib nalovijo na Japonskem, nato sledijo USA, SSSR. (1.403.000 ton), Norveška, Vel. Britanija, Francija, Nemčija, Španija, Nizozemska in Portugalska.

Domačih živali je največ v onih pokrajinah na svetu, ki niso dovolj vlažne za uspešen razvoj poljedelstva, imajo pa v nekaterih letnih časih toliko padavin, da se morejo razviti sočni pašniki.

Za ljudsko prehrano je gotovo najvažnejše govedo. Največje število govedi je

poslovodja Riepič poneveril celotno zadružno premoženje. Po par letih tožarjenja je bila Zadruga prisiljena, da je sprejela 20% poravnava. S tem je bila Zadruga uničena in na nadaljnje delovanje ni bilo več misliti. Geissner je še to, kar je ostalo izročil nemški posojilnici v Doberli vasi.

Ko govorimo o zadrugah, mislimo tudi na konzumna društva, ki imajo namen, da s skupnim nakupovanjem dosežejo ugodnejše cene. Voditi konzumno društvo je verjetno še mnogo težje, kakor gospodarsko zadrugo. Poskrbeti moramo zato predvsem za zadostno število strokovnjakov, ki bodo pošteni in jim bomo lahko brez strahu izročili v oskrbo svoje premoženje.

v ravninskih in vlažnih predelih južne poloble naše zemlje. Na prvem mestu je Britanska Indija, ki ima preko 160 milijonov goveje živine. Sledijo ji USA, SSSR, Brazilija, Argentina, Nemčija, Kitajska, Francija, Avstralija.

Reja govedi je važna zaradi proizvodnje mesa, pa tudi za proizvodnjo sira in masla. Pri proizvodnji sira so na prvem mestu na svetu USA, nato sledijo Nemčija, Italija, Nizozemska, Nova Zelandija, Grčija in Švica. Pri proizvodnji masla bo na prvem mestu USA, nato sledijo Nemčija, Francija, Avstralija, SSSR, Danska, Kanada, Nova Zelandija in Nizozemska.

Ovca je važna domača žival za proizvodnjo mesa in volne ter deloma tudi mleka. Največ ovc je v Avstraliji, nato sledijo SSSR, USA, Argentina, Britanska Indija. Glede proizvodnje volne pa si sledijo posamezne dežele v drugačnem vrstnem redu. Na prvem mestu je tudi Avstralija, nato pa sledijo USA, Argentina, Nova Zelandija in SSSR.

Svinje dobro uspevajo v vseh delih sveta. Njih reja je važna za proizvodnjo mesa, ravnotako pa tudi za proizvodnjo masti. Največ svinj redijo na Kitajskem, nato pa sledijo USA, SSSR, Nemčija, Brazilija in Poljska.

Koristi poljedelstva

Glavni proizvod poljedelstva in najvažnejši del naše prehrane so žitarice. Največ pšenice pridelajo v Sovjetski zvezi, nato sledijo USA, Kitajska, Kanada in Argentina. Izvažajo pa največ pšenice iz Kanade, Avstralije, USA, Argentine, SSSR in iz Madžarske. Največ koruze pridelajo v USA, nato sledijo Brazilija, Argentina, Romunija, Jugoslavija, Poljska, Češkoslovaška in USA. Manj važen za prehrano je ječmen, ki ga je največ v Nemčiji (pivo), na Češkoslovaškem (pivo) in na Danskem.

Za prehrano je izredno važen krompir, ki je prišel iz Južne Amerike v Evropo, kjer se je razširil zlasti po strašni lakoti leta 1770. Največ krompirja pridelajo v Nemčiji, nato sledijo SSSR, Poljska, Francija, USA in Češkoslovaška.

Za več kot eno tretjino vsega človeštva tvori glavno prehrano riž. Tega pridelajo največ na Kitajskem, nato sledijo Britanska Indija, Japonska, Birma, Indonezija, Francoska Indokina.

Zelo važna hrana je sladkor, ki ga pridobivajo iz sladkornega trsa in sladkorne pese. Glavne dežele, ki gojijo sladkorni trs, so Kuba, Britanska Indija, Java, Brazilija, Filipini, Havajski otoki in Avstralija. Iz sladkorne pese pa pridelajo največ sladkorja v Sovjetski zvezi, Nemčiji, USA, Franciji, Poljski, Češkoslovaški in Italiji.

Važno vlogo v prehrani pomenijo razna rastlinska jedilna olja, predvsem olivno olje, ki ga pridelajo največ v Španiji, Italiji in v Grčiji.

Med življenjske potrebščine moramo prištevati še izdelke iz bombaža, lana in konoplje. Bombaž je najvažnejše blago svetovnega gospodarstva. Največ bombaža pridelajo na svetu USA, nato sledijo Britanska Indija, SSSR, Kitajska, Egipt, Brazilija. Najslavnejša dežela za proizvodnjo bombaža je Egipt, ki pridelata tudi najboljši vlakno. Največ lana pridelajo v SSSR, največ konoplje pa v SSSR in Italiji.

Tako smo v glavnem pregledali vse najvažnejše pridelke zemlje, ki so nujno potrebni za naše urejeno življenje.

Ker je teh pridelkov danes na svetu premalo, da bi vsi ljudje dobili vse življenjske potrebščine v zadostnih količinah, nastopi pomanjkanje, ki je seveda tem

Za ljudsko prehrano je važna tudi kokoš, ne toliko zaradi mesa, kakor zaradi proizvodnje jajc. Pri izvozu jajc je na prvem mestu Danska, nato pa sledijo Nizozemska, Irska, Kitajska, Poljska, Bolgarska in Jugoslavija.

Konji za prehrano niso važni. Največ jih je v SSSR, nato v USA.

Važna je sviloprežka. Največ svile proizvajajo na Japonskem, nato sledijo Kitajska, Italija, SSSR, Koreja, Grčija.

Druga skupina, važna za preskrbo človeštva, je rastlinska skupina. Številna rastlinska živila, poživila in sirovine, ki so nujno potrebne za vsakdanjo preskrbo vsega omikanege sveta, uspevajo samo v vročem podnebju pasu. Tako predvsem kava, čaj, sladkorni trs, kakao, olje, bombaž, kavčuk in tobak.

Kave, ki za prehrano ni ravno bistveno važna, je največ iz Brazilije, Kolumbije in ostalih dežel Južne in Srednje Amerike ter 13 Malajskih otokov ali Indonezije (Java, Sumatra itd.) Čaja je največ v Britanski Indiji, Ceylonu, Indoneziji in Japonski. Kakao prihaja v glavnem iz Zlate obale ob Gvinjskem zalivu, Afrike ter iz Nigerije. Tobaka pridelujejo največ v USA, nato v Britanski Indiji in SSSR.

večje v posameznih deželah, čim manj pridelajo te dežele same in čim bolj so torej navezane na uvoz.

Na dobrem so one dežele, ki so v preskrbi neodvisne, ki pridelajo toliko, da jim ni treba uvažati življenjskih potrebščin. Na najboljšem so pa one dežele, ki pridelajo toliko, da morejo izvažati življenjsko važne pridelke.

Za samopreskrbo z življenjsko važnimi potrebščinami, kar s tujo besedo imenujemo avtarkija v prehrani, stremijo zlasti v vojnem času vse dežele. Zato je zanimivo, v koliko so posamezne dežele v preskrbi hrane neodvisne ali avtarkične.

Ako označimo popolno samopreskrbo kake dežele s 100, pomeni število pod 100 pomanjkanje, število nad 100 pa preveč za preskrbo važnih proizvodov. Tako je avtarkija v prehrani pri posameznih deželah v odstotkih letne porabe:

Velika Britanija 25, Norveška 43, Švica 47, Belgija 51, Nizozemska 67, Avstrija 70, Nemčija 75, Irska 75, Finska 78, Grčija 80, Francija 83, Švedska 91, USA 91, Čile 93, Portugalska 94, Japonska 95, Italija 95, Brazilija 96, Španija 99, SSSR 101, Danska 103, Bolgarija 109, Romunija 110, Madžarska 121, Nova Zelandija 173, Kanada 192, Avstralija 214, Argentina 264.

Dežele, ki imajo avtarkično število pod 100, morajo izvoziti toliko drugega svojega blaga, izdelkov, da morajo pomanjkajoča živila in ostale življenjske potrebščine nadoknaditi oziroma izpopolniti, tako n. pr. Združene države Severne Amerike.

Ni pa seveda rečeno, da vse dežele, ki mnogo pridelajo kake vrste živil, ta živila tudi morejo izvažati. Ako so te dežele preobjudene in živi na gotovi površini, n. pr. na 1 km², več ljudi, kakor pa se more na tej površini pridelati hrane, mora ta dežela seveda hrano uvažati n. pr. Belgija.

Gornje številke veljajo za čas pred drugo vojno. Danes pridelajo vse dežele, ki so bile le malo prizadete in upošteane po vojnih dogodkih, mnogo več, kakor pred vojno in morejo zato tudi v večji meri kriti svoje lastne potrebe, oziroma morejo več izvažati. Dežele, ki so bile zelo opustošene po vojnih dogodkih, pridelajo danes manj kakor pred vojno in so zato še bolj navezane na uvoz hrane.

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

Po poročilu ameriškega trgovskega ministrstva se je gospodarsko stanje Združenih držav v preteklem letu zelo ugodno razvilo. V bodočnosti je računati se na večji porast produkcije, kar gre na račun preusmeritve ameriške industrije, ki bo v bližnji bodočnosti vsa preusmerjena v mirnodobsko produkcijo. Predvsem bo treba preskrbeti avtomobile, stanovanjske hiše in opravo, ker je po tem največje povpraševanje. Uvrstitev demobiliziranih vojakov v redno življenje se je izvršila brez kakršnih koli zaprek, vendar je bilo v preteklem letu zaznamovanih izredno veliko sporazumov z delavci.

V smernicah, ki so jih določili ameriški zunanji trgovini za leto 1947 povdarjajo na prvem mestu povečanje uvoza iz različnih držav.

Amerika bo predvsem potrebovala papir, kavčuk, kavo in sadje. S povečanjem uvoza bo dana mnogim državam tudi možnost odplačevanja dolgov, ki jih imajo do Združenih držav Amerike. Kot pravijo, se bo Amerika trudila za odpravo carinskih meja ali vsaj za znižanje carin.

Ko se je senator republikanske stranke Wayne Morse vrnil s svojega potovanja po Evropi in Srednjem Vzhodu, je izjavil časnikarjem, da mora svet vedeti, da bodo ostale čete Združenih držav tako dolgo na zasedenih ozemljih, da bodo izpolnile svoje obveznosti in da bo mir dokončno zagotovljen.

Ameriški senator Taft je v neki izjavi povdaril, da pomeni izvolitev senatorja Vandenbergja za predsednika senata nadaljni korak k izboljšanju odnosa med republikansko stranko in predsednikom Trumanom. Senator Taft je z ostrimi besedami zavrnil zahtevo bivšega trgovskega ministra Wallace-a, ki ne ve, da država ne more posojati denarja tja, odkoder ga morabit ne bi nikdar več dobila nazaj. Zaradi tega je treba, da dajo Združene države le predhodne kredite tistim državam, ki potrebujejo denar za svojo gospodarsko obnovo. Ob koncu je senator Taft povdaril, da lahko računa vlada na vso podporo republikanske stranke, kadar bo šlo za skupne interese.

Kakor poročajo iz Združenih držav je imel britanski poslanik v Washingtonu, lord Inverchapel v soboto razgovor z ameriškim zunanjim ministrom Byrnesom. Državnika sta razpravljala o palestinskem vprašanju. Obisk britanskega poslanika pri ameriškem zunanjem ministru je bil predvsem namenjen razgovoru o finančni pomoči palestinskim teroristom, ki jim jo dajejo različne ameriške privatne ustanove in posamezniki. Britanski poslanik je že v preteklem poletju protestiral proti številnim inseratom v ameriškem časopisju, ki so pozivljali ljudi, naj darujejo za židovske ekstremiste v Palestini.

Iz Reuterjevega poročila je razvidno, da je odstopil ameriški zastopnik pri Odboru za atomsko energijo UNO, Bernard Baruch. V pismu, ki ga je Baruch poslal predsedniku Trumanu povdarja, da je njegovo delo v Odboru za atomsko energijo UNO končano in da bo lahko še nedovršene naloge izpeljal zastopnik Združenih držav pri Varnostnem svetu UNO, senator Warren Austin. Predsednik Truman je Baruchov odstop sprejel.

POLJSKA

Poljske vladne stranke so objavile svoj volilni program, ki obsega triletni gospodarski program. Program pravi, da bo načrtna izraba pridobljenega ozemlja izenačila gospodarske težave države.

V zunanje-političnem programu predvidevajo dolgotrajno politično zvezo s Sovjetsko zvezo in ostalimi slovanskimi državami, kakor tudi obnovo starih prijateljskih zvez s Francijo in obnovo dobrih odnošajev z Veliko Britanijo in Združenimi državami. Vendar povdarjajo, da zavisi razmerje med Poljsko in zapadnimi zavezniki predvsem od zadržanja slednjih pri obravnavi nemškega vprašanja.

V poljski politiki zavzemata dve temi zelo važno mesto. Prva, ki ima v notranji politiki največji odmev, so volitve, druga, prav tako važna, pa je podpis mirovne pogodbe z Nemčijo. Po poročilih iz Varšave, se je poljska vlada odločila, da bo predlagala mirovni konferenci podpis mirovne pogodbe z Nemčijo v Varšavi. To naj bi bilo kot pravijo v Varšavi, političnega, moralnega in simboličnega pomena za bodoče robove. Poljski krogi povdarjajo, da ni druga svetovna vojna dobila samo svoji razmah na Poljskem, temveč se je tam tudi dejansko končala. Varšava naj postane »vest« nemške osvajalne in nemoralne politike.

Pred varšavskim sodiščem se zagovarja bivši varšavski guverner Fischer. Iz procesa je razvidno, kaj vse so morali Poljaki

pretrpeti pod nemško zasedbo. Po izjavi državnega tožilca znaša število od Nemcev pobitih Poljakov 4.750.000. Samo v Varšavi je bilo ubitih 1.045.144 oseb. Vsled raznih preselitev in odgonov je močno trpel tudi naravni prirastek naroda. Prebivalstvo po mestih se je znižalo za 32,2% in na deželi pa za 4,2%.

Državni tožilec je predložil sodišču tudi izčrpno poročilo o preseljevanju Poljakov v Nemčijo. Leta 1939 je bilo odpeljanih 40 tisoč oseb, leta 1940 302.000 oseb, leta 1941 200.000 oseb, leta 1942 399.000 oseb. Do konca avgusta leta 1942 je bilo odpeljanih skupno 1.124.000 Poljakov. Poljski delavci v Nemčiji so prejeli 415 do 576 kalorij dnevno.

JUGOSLAVIJA

Ob nastopu novega leta je imel predsednik jugoslovanske vlade maršal Tito govor, v katerem je opisal napore ljudske oblasti za izgradnjo države v preteklem letu, ob enem pa je nakazal tudi nekaj smernic za bodoče delo.

Maršal Tito je dejal med drugim: »V preteklem letu je bilo zgrajeno in obnovljeno okoli 250 tisoč vaških in mestnih hiš, popravljenih in obnovljenih na tisoče kilometrov cest in železnic. Kar je prav posebno pomembno za nadaljni razvoj našega gospodarstva in naše uprave, je to, da so v preteklem letu postali izurjeni in si pridobili dragocenih izkušenj sto tisoč delovnih ljudi, voditeljev in vodilnih kadrov.

Napočilo ho novo leto 1947, drugo povojno leto našega mirnega razvoja, obnove in zgradnje opustošene države. Naj bo leto 1947. leto še večjih zmag v graditvi naše države.

GRCIJA

Notranje politični položaj v Grčiji se ni nikakor izboljšal. Boji med gverilskimi četami in vladnimi edinicami se nenehoma nadaljujejo.

Kot javlja »United Press«, je grška vlada poslala protestno pismo generalnemu tajniku UNO in predsedniku Varnostnega sveta Organizacije Združenih narodov. Grška vlada povdarja, da ni zadovoljna s prihodom mednarodne komisije v Severno Grčijo, ker bi uporniki utegnili premirje, ki bi naj bilo v času preiskave mednarodne komisije, izrabiti in si utrditi svoje položaje.

Poročilo iste agencije pravi, da je britanska delegacija, ki je bila na povabilo grške vlade v avgustu lanskega leta v Grčiji, izdelala poročilo, v katerem zahteva spremembo britanske politike v Grčiji. Delegacija, ki so jo sestavljali laburisti in konzervativci je mnenja, da bi bilo treba v Grčiji postaviti vlado vseh strank, pri kateri pa ne bi bile udeležene ekstremistične skupine. To vlado naj bi potem podpirala tudi Velika Britanija.

ALBANIJA

Ob odobritvi gospodarske pogodbe med Jugoslavijo in Albanijo je govoril pred albanskim parlamentom albanski minister za narodno gospodarstvo Nako Spiru. Povdarjajoč velik pomen tesne gospodarske zveze z Jugoslavijo je minister dejal:

»Jasno je, da naša država ne služi samo svojim interesom, ko koraka po tej poti, ampak prav tako splošnim, zlasti miru in sodelovanju med balkanskimi narodi. Lahko rečemo, da so med vojno pričeli naši narodi na Balkanu novo razdobje zares prijateljskih odnosov med narodi. To je bil, kakor je povsem naravno, težak udarec fašistom in hujskačem na novo vojno. Znano je, da razvoj naših odnosov z Jugoslavijo, ki sloni na prijateljstvu, ne služi tistim, ki žele novo vojno.«

Iz Beograda javljajo, da je Odbor za zbiranje prispevkov za poplavljenca v Albaniji izročil zastopnikom albanskega poslanstva v Beogradu ček 51.468.941 dinarjev. Omenjeni znesek so zbrali jugoslovanski narodi v znak prijateljskih čustev, ki jih gojijo do albanskega naroda.

ITALIJA

Notranje politični položaj v Italiji je iz dneva v dan težji. Velika brezposelnost in pomanjkanje živil sta glavna vzroka nemirov. Vsled tega ni čuda, da si italijanski vladni krogi mnogo obetajo od De Gasperi-jevega obiska v Washingtonu. Italijani namreč upajo, da jim bodo Združene države pomagale iz težkega gospodarskega položaja.

V soboto je protestiralo pred vladno palačo v Rimu nad 2000 žena, katere je vodila žena glavnega urednika komunističnega dnevnika »Unita«, Nadia Spano.

Namestnik notranjega ministra je sprejel odposlanstvo demonstrantk, ki so zahtevale takojšnjo spremembo vladne politike in zagotovitev zaposlitve za številne

brezposelne. Delegacija je omenila tudi brezuspešno borbo policije proti črni borzi.

Vladni opolnomočenec za prehrano, Luigi Mentasti, je mnenja, da bo silno pomanjkanje hrane trajalo še kakih dvajset dni. Vzrok je v tem, da so se zakasnilo dovozi živil iz Južne Amerike.

Kot pravijo poročila, so cene na črni borzi v zadnjih dneh močno porasle. Jajce, ki je še pred dnevi stalo 29 lir, stane sedaj že 65 lir.

SOVJETSKA ZVEZA

V ponedeljek je prispel s posebnim letalom v Moskvo šef britanskega imperialnega štaba, feldmaršal Montgomery. Na letališču ga je sprejel sovjetski generalštab šef Vasilevski.

Ob prihodu v sovjetsko prestolico je Montgomery izjavil: »Prihajam v Moskvo kot vojak. Želim izkazati svoje spoštovanje Rdeči armadi, tej armadi, ki je toliko doprinesla k skupni zmagi zaveznikov nad silami osi.«

Zunanje-politični komentator »Pravde« ugotavlja uspehe preteklega leta in piše:

»Sele leta 1946 so narodi pričeli resnično graditi mir. Poraz fašističnega napadalca in druga svetovna vojna sta znatno obogatili izkušnost narodov. Svet se je dvignil iz vojne v zavesti, da ne more in ne sme biti vrnitve k stari predvojni praksi v mednarodnih odnosih. Primer povojne Evrope jasno kaže, da sta narodna svoboda in neodvisnost prej odvisnih držav nedolžljivi od uvrstitve demokratičnih načel, kar ustvarja pogoje za okrepitev mednarodnega miru in varnosti narodov.

O delu organizacije Združenih narodov pravi komentator, da je organizacija na svoji poti naletela na precejšnje težave, vendar se je letu 1947 približala z večjimi uspehi. Največji pomen za mir je sklep o omejitvi oboroževanja.

Če so velesile vkljub različnim nazorom našle skupno pot, ni to samo uspeh preteklega leta, temveč tudi nauk za leto 1947.«

Ob zaključku povdarja Viktorov, da je povojno leto pokazalo razširjeno mednarodno pot in prestiž Sovjetske zveze. Ugled SSSR med narodi tujih dežel raste, ker je bil dosežen z velikimi dejanji sovjetske države v borbi za mir. Sovjetska zveza je bila in bo najtrdnjši branik in prvobornik za mednarodni mir in varnost vseh narodov.

MADŽARSKA

Madžarsko notranje ministrstvo je izdalo uradno poročilo o tajnem gibanju, ki je hotelo s silo odstraniti sedanjega republikansko vlado. Iz poročila je razvidno, da se je policiji posrežilo odkriti tajno protirepublikansko organizacijo, ki jo je vodil sedemčlanski odbor. Za vodjo celotnega pokreta smatrajo bivšega generala Veresa. Vsi ostali voditelji so znane osebnosti iz bivšega fašističnega režima Horty-ja.

Tajna organizacija se je hotela polastiti oblasti z vojaškim uporom, ki naj bi se izvršil po podpisu mirovne pogodbe, oziroma po odhodu sovjetskih vojaških enot.

Drobne novice

Po Reuterjevem poročilu je nastopila na švedskem inflacija. V zadnjih šestih mesecih so močno poskočile cene življenjskim potrebščinam.

Predstavnik Češkoslovaške je izročil madžarskemu zunanjemu ministru noto češkoslovaške vlade, v kateri obvešča Češkoslovaška Madžarsko, da podaljšuje rok za izpolnitev madžarskih reparacijskih obveznosti za dve leti. (Madžarska bi morala po prvotni sklenitvi plačati reparacije Češkoslovaški v šestih letih.)

Poljsko industrijsko ministrstvo ima v načrtu, da bo na 350. učnih zavodih s 33 tisoči dijakov dvignilo število slušateljev na 120.000. To zvišanje slušateljev na strokovnih šolah namerava doseči v treh letih.

Po poročilu sovjetske agencije Tass je bil imenovan za namestnika sovjetskega zunanjega ministra Andrej Gromiko.

Iz poročila berlinske policije je razvidno, da je bilo v preteklem letu na področju Berlina izvršenih 1809 samomorov. 65% samomorilcev odpade na ženske. Kot glavni vzrok samomorov navaja poročilo slabe življenjske pogoje in pomanjkanje hrane.

Vodja poljske kmečke stranke je izjavil, da se njegova stranka ne bo udeležila volitev, ki bodo 19. januarja, če ne bodo dopustili gotovega števila kandidatov kmečke stranke.

Italijanska vlada se je odločila, da bo z vsemi silami nastopila proti črni borzi. Do

tega sklepa je prišlo vsled ostre kritike časopisja, ki je zahtevalo uničenje črnega trga.

Ker je tudi v Veliki Britaniji pomanjkanje premoga veliko, so morali v ponedeljek ukiniti 200 potniških vlakov. Vlaki so bili ukinjeni zato, da bo za industrijske obrate dovolj premoga na razpolago.

Z 18. januarjem bodo tudi na Irskem uvedli racioniranje kruha. Tedenski obrok je predviden v višini treh kilogramov na osebo.

V nedeljo so bile v Boliviji volitve v Kongres. Istočasno so izvolili tudi novega predsednika republike.

Za novega britanskega veleposlanika v Siriji je bil imenovan Stradford Scrivener. Dosedanji veleposlanik v Damasku je bil imenovan za prvega komisarja v Indiji.

Dosedanji šef britanske civilne uprave na Štajerskem, polkovnik Block, se je pred svojim odhodom v domovino poslovil od štajerskega deželnega zbora. Mesto šefa britanske civilne uprave na Štajerskem je prevzel polkovnik Graham.

Po zadnjih poročilih je že petdeset držav priznalo novo filipinsko republiko. Priznanje so odklonile Sovjetska zveza in države jugovzhodne Evrope.

Iz dobro obveščenih krogov sporočajo, da bodo v kratkem pričeli v Londonu razgovore za osamosvojitve Burme. Razgovore bo še z nekaterimi drugimi člani vlade vodil ministrski predsednik Attlee.

Ameriški generalštabni šef general Eisenhower je izjavil, da ne namerava kandidirati za predsednika Združenih držav. Po njegovi izjavi je odločen živeti le življenje vojaka in se ne mara mešati v politično življenje.

Na svojem potovanju v Združene države Amerike se je italijanski ministrski predsednik Alcide de Gasperi ustavil v Parizu.

Berlinski občinski svet je sprejel soglasno sklep, po katerem bodo zahtevali od Zavezniškega kontrolnega sveta v Berlinu združitve vseh delov mesta in odpravo štiridelne uprave mesta.

Ko je francoski kolonialni minister obiskal neko bolnišnico v Indokini, je neznanec oddal nekaj streliv proti njemu. Minister ni bil zadet, niti kako drugače ranjen.

Po poročilih iz Washingtona je odstopil dosedanji zunanji minister Združenih držav, Byrnes. Njegovo mesto je prevzel general George Marshall.

Govor predsednika Trumana

V ponedeljek je ob otvoritveni seji Kongresa Združenih držav Severne Amerike imel prezident Truman vsakoletni otvoritveni govor.

V svojem govoru je prezident Truman povdaril, da se Združene države v bodočnosti ne nameravajo oddaljiti od ostalega sveta. Povdaril je, da Združene države nimajo namena monopolizirati atomske energije ter je izrazil upanje, da bo Komisija za atomsko silo Združenih narodov kmalu postala forum, ki bo lahko nadziral razvoj in uporabo atomske sile. Združene države so pripravljene živeti z vsemi narodi v miru in prijateljstvu, vendar morajo v času, ko mir še ni zagotovljen, ohraniti dovoljno silo, da ne bi postale žrtev tuje osvajalne politike.

»Politiko Združenih držav doma je treba vzporediti s politiko Združenih držav v svetu. Kaj mi doma delamo, ali opuščamo, to ni samo naša stvar, temveč zanima milijone ljudi po vsem svetu. Ureditev našega gospodarstva, socializacija in politična umirjenost, more koristiti vsemu svetu. Le če bomo to storili, bomo mogli tudi drugim državam pomagati pri izgradnji njihovega gospodarstva in politične trdnosti ter jim pomagati h gospodarskemu in socialnemu napredku.«

O mirovnih pogodbah z bivšimi satelitskimi državami je prezident Truman dejal, da pogodbe ne odgovarjajo vsem želji Združenih držav, vendar so take, da so jih mogle sprejeti vse vodilne zavezniške države.

»Če bi se razlike med velesilami še tako povečale, nas vendar ne smejo odvrgniti od cilja Združenih narodov: svetu prej kot mogoče zagotoviti mir in mu dati možnost, da se vrne k izgradnji domov in mirovnega gospodarstva.«

Ob koncu se je prezident Truman obrnil na politike ter gospodarstvenike Združenih držav in jih pozval, da store vse za izboljšanje gospodarskega stanja in zadovoljitev državljanov.

Delavstvo v Britaniji

Prvi sledovi angleškega delavskega strokovnega gibanja so se pojavili že v sedemnajstem stoletju. Vrsta zakonov ga je postopoma včlenila v zgradbo angleškega narodnega življenja, v katerem je začelo igrati važno vlogo.

Prve združitve delavcev, ki odgovarjajo današnjim britanskim strokovnim delavskim organizacijam, so nastale v začetku osemnajstega stoletja. V tem času je uporaba novih proizvodnih načinov, ki so temeljili na uporabi vode kot gonilne sile primitivnih strojev, spremenila domačo industrijo in ročno delo, ki je bilo v navadi v vaseh in malih mestih. V istem času so spremembe lastninskih odnošajev pri skupnih zemljiščih pognale velik del podeželskega prebivalstva na lov za delom v industrijska mesta, rudarske okraje in na področja, kjer se je razvijala železarska industrija. Industrijska revolucija je ustvarila novi in številni razred meznih delavcev, prav tako pa tudi poseben razred kapitalističnih delodajalcev. Za mezne delavce je bila državna ureditev meznega vprašanja ustroj, ki ga je ščitil. Toda za podjetnike je bila to ovira, proti kateri so vodili stalen boj. Tedaj so nastala številna toda kratkotrajna združenja delavcev, ki so vlagala prošnje na parlament in skušala doseči spoštovanje zakonov o delu.

Ko so razveljavili zakon o združevanju, so dobili delavci možnost združevanja, ne da bi jih mogli obtožiti zločina ali zarotništva. Zakon iz leta 1824 je namreč določil, da ne more biti nihče obtožen ali obsojen zarotništva ali katerega koli drugega zločinskega delovanja, po splošnem državljanskem zakonu zaradi združevanja, katerega namen bi bil sprememba delovnih pogojev. Po zakonitvi tega določila so se strokovne delavske organizacije hitro razvijale. Toda bile so v glavnem združenja mojstrov in kvalificiranih delavcev; imela so v glavnem krajevni značaj in so bila razdeljena po obrtih. Še le v sredini devetnajstega stoletja se je začelo razvijati gibanje med temi malimi krajevnimi združenji za združitev v večjem obsegu. Nastanek močnih splošnih zvez delavcev v industriji železa, lesa, ladjedelništva, tiskarstva, oblike, obutve in drugih panog je usmeril gibanje v svobodno smer.

Zakon je združenjem dovolil voditi boj za doseg določenih namenov brez vmešavanja državnih oblasti. Velika stavka v londonskem pristanišču leta 1889, ki se je razširila na druga pristanišča v Angliji in pri kateri je vodila boj novo ustanovljena delavska zveza, da bi dosegla za delavce v pristaniščih, skladiščih in ob rečnih obalah mezdo v višini 6 penijev na uro, je dala ogromen pogon delavskemu strokovnemu gibanju. Potem je doseglo obsežno splošno organizacijo s tem, da je ustanovilo krajevne delavske svete in osrednjo organizacijo pod nazivom »Trades Union Congress«.

»Trades Union Congress« so ustanovili leta 1868. Prvotno naj bi služil kot središče za predstavnike posameznih strokovnih organizacij, ki so se mu pridružile.

Prvotni enostavni namen so v letih razširili. Kongres je ostal posvetovalna ustanova. Članstvo v njem je prostovoljno. Posamezne strokovne organizacije postanejo njegovi člani s prostovoljnim sprejemom članskih obveznosti, ne da bi se odrekle svoji neodvisnosti za izvrševanje svojih nalog. Kongres je sam zgradil osrednji ustroj za splošno izvajanje nalog celotnega gibanja, za uveljavljanje skupnih koristi vseh delavskih zvez in za določanje splošne politike in skupnega načrta, katerega je lahko sam od časa do časa spremenil z ozirom na spreminjajoče se pogoje v gospodarstvu in socialnem življenju.

Število včlanjenih britanskih delavskih zvez se je spreminjalo, toda število članov je bilo vedno, tudi v dobah največjih gospodarskih kriz, nekaj milijonov, ki so predstavljali trdni temelj za organizacijo. V letih med obema svetovnima vojnima se je znižalo od šestih in pol milijonov na približno tri in en četrt milijona, to je v letih največje krize 1933-1934. Ko je izbruhnila druga svetovna vojna, je število včlanjenih delavskih strokovnih zvez doseglo 216, število članstva se je dvignilo in znašalo v zadnjem predvojnem letu približno štiri in pol milijona. V vojnih letih je nastal nadaljni porast članstva, ki je znašal približno dva milijona. Zadnja številka članstva priključenih zvez je bila za leto 1945, 6.575.650 od tega približno 1.300.000 žena.

Stanovanjska kriza

Vprašanje stanovanj je že od vojne sem silno pereče in moreče. Vsi vemo, kako primanjkuje stanovanj, vemo tudi, kako slabo se stanuje v malih hišicah, ki se stiskajo v okolici mesta. Mrzel veter veje skozi tanke stene teh kolibic, ki stoje osamljene in nezaščiten pred mrazom. Razen tega ni dobiti drv, niti premoga, da bi jih mogli vsaj primerno kuriti.

Dobro nam je še v spominu, kako je mestna uprava ponujala razne ugodnosti lastnikom hiš v mestu, ki bi bili pripravljeno svoja poslopja dvigniti ali jih razširiti. Vemo tudi dobro, da so po drugih državah po prvi svetovni vojni gradili nove hiše in da tega v Avstriji ni bilo opaziti. Vzrok za to je večini tudi znan. Med prvo svetovno vojno in tudi po njej je bilo treba najemnike zavarovati. Po tem pa je vrednost denarja padla in se iz dneva v dan menjavala. Hišni lastnik, ki je prej z najemnino lahko živel, je prišel v tem času ob s/oje premoženje, ker mu od prežete najemnine ni nič ostalo. Hišo pa je moral popravljati in obnavljati. Razumljivo je, da ni nobenemu hišnemu lastniku prišlo na misel, da bi v takih razmerah razširil svojo hišo in s tem nalagal denar v izgubo. Da bomo boljše umeli, pogledajmo še nekaj števil.

V britanskem »Trades Union Congressu« je zdaj včlanjenih približno 200 zvez. Njihovo število se zmanjšuje v istem razmerju, kot napreduje združevanje manjših zvez v enotne zveze. Njihovo delovanje obsega danes najrazličnejše panoge gospodarstva in javnih služb. Iz ozkega poprišča ročnih delavcev se je ideja delavskega strokovnega združevanja razširila na nameščence, tehnične, nadzorstveno in upravno osebje. Pripadniki mnogih poklicev so spoznali potrebo po organizaciji, ki bi ščitila njihove skupne koristi in jim pomagala doseči njihove smotre. Mnoga združenja strokovnih delavcev so se pridružila osrednji organizaciji, »Trades Union Congressu«. Strokovno gibanje je možno tudi v javnih službah, v trgovini, med bolniškim in strežniškim osebjem, med bančnimi uradniki, v zavarovalnicah, med umetniki in gledališkimi delavci, godbeniki, znanstveniki in zdravstvenimi delavci.

»Trades Union Congress« ima vsako zaposlitev ali kateri koli poklic, ki temelji na meznem razmerju, kot predmet za svojo organizatorično udeleževanje. V »esnici« pa se strokovno gibanje v Veliki Britaniji razvija tudi med svobodnimi poklici. Tudi ni nobenih ovir, da se ne bi pridružili delavskim zvezam priložnostni ali samostojni delavci, enako tudi tiste osebe, ki izvršujejo vodilne upravne naloge. Strokovno delavsko gibanje je v svojem bistvu izraz globokih človeških stremeljenj za vzajemno pomoč in za prostovoljno sodelovanje v doseg skupnih namenov in pospeševanje skupnih koristi. V tem smislu je imelo značilen vpliv na razvoj angleškega načina življenja.

menom, da jo bo dal v najem se je pošteno urezal. Od najemnine pač ne more nihče živeti. Mesečni dohodek 28 šilingov ne zadostuje niti za najskromnejše potrebe. Ko je denar izgubljal svojo vrednost, so plače sorazmerno naraščale, stanarino pa država ni upala zvišati. Tako se je vrednost najemnine zaradi razvrednotenja denarja znižala za 60% ali na 12 šilingov mesečno. Od stanarine je bilo treba plačevati tudi precejšen davek, a ko je stanarina izgubila svojo praktično vrednost, je tudi davek izostal.

Poročevalec Zveze najemnikov piše v nekem članku, ki ga je objavila celovška »Volkszeitung«: »Kdo pa naj gradi hiše? Če kdo nalaga denar v stavbo, hoče, da mu ta denar prinaša primerne obresti, kar je prav. Vsakdo pa lahko nese svoj denar tudi v banko in bo tam dobival primerne obresti. Dokler so razmere v stanovanjskem trgu tako slabe in negotove, ne bo nihče v hiše vlagal svojega denarja, ker ne bo hotel imeti izgube. Treba je torej urediti razmere tako, da bo denar v hišah varen, potem bodo pa ljudje zopet gradili.«

Dvajset let si nobena vlada ni upala v tem vprašanju kaj odločilnega ukreniti, ker se je vsaka bala uradniškega kadra, ki je bil v državi sila močan. Varstvo najemnikov, ki ga je uvedla vlada se je razpaslo v celo kolobocijo. Zaščiten je namreč samo prvi najemnik, dočim je podnajemnik brez vsake zaščite. V Mohorjevi hiši v Celovcu je bila stranka, ki je plačevala za lepo štiri sobno stanovanje 35 šilingov. Ista stranka pa je oddajala eno sobo v najem za sto šilingov. Taki slučajni se dostikrat ponavljajo in tako mnogo ljudi živi iz dohodkov hiš, ki niso njihove. Ni dvoma, da bi dobil podnajemnik stanovanje od hišnega lastnika ceneje in ne bil izpostavljen odiranju in izžemanju prvega najemnika. In to naj bo pravično zavarovanje najemnikov.

Danes je pomanjkanje stanovanj silno veliko in vprašanje, kdo bo gradil nova stanovanja, ni brez pomena. Odgovor na to vprašanje pa je vsakomur znan. Dokler bodo razmere za hišne gospodarje take, kot trenutno so, si bo vsakdo trikrat premislil, predno bo pričel kopati temelje novi stavbi. Treba je najprej urediti razmerje med hišnim lastnikom in najemniki ter zavarovati hišnega lastnika pred izkoriščanjem, potem pa lahko upamo, da bomo videli tudi v Celovcu nekaj novih hiš na katere mnogi že tako težko čakajo.

Šola je sola!

V Augsburgu je na nekem učiteljskem zborovanju govoril ondotni prigidar (Wagner), ki je med drugim rekel: Eni pravijo: Pravico do šole ima država, drugi, da učiteljstvo, nekateri cerkev, ljudstvo, družina itd. Do neke meje imajo vsi prav. Pravilno pa se glasi odgovor: Šola gre mladini. Šola je v službi mladine, zanjo je ustanovljena, za njeno duševno in nramstveno vzgojo mora skrbeti. Kako ustvarim iz otroka, ki mi je izročeno, celega človeka z zanesljivim in nramstvenim značajem, to je vprašanje, ki naj se šola z njim peča in ga reši s sveto resnobo. Da, šola ta namen izvrši, ji morajo pomagati cerkev, država, družina, občina in vsi dobro misleči ljudje, ki jim je mar blagor človeštva.

F. S. FINZGAR:

Silvester

V hipu si Silvester ni bil svest, kje je pravzaprav. Že je napel mišice, da bi se dvignil na ležišču, ko je začul glas enookkega sostanovca. Razklan in oduren glas, dasi ga je slišal samo enkrat, se mu je zagrizel s toliko boleščjo v spomin, da bi ga spoznal še čez dolgo vrsto let. Silvestru je zagomazelo strahu in studa, mišice so v bojzani odnehale in ubogi fant je obležal na slamnici, celo oko je na pol zaklopil, da bi ga ne zapazili.

Krog težke mize so sloneli kaznjenci. Nerodno in sirovó so bili zleknjeni ob mizi, glave oprte na komolce in vsi zaverovani v obraz enookkega, ki je pa tiščal grozno lice med tesno stisnjene koščene pesti, da je gledal izza tega okvira kakor bi sam saktan poiskal spačeno človeško lice in bi skoz to iz pekla pogledal na svet.

Ko je pripovedoval enooki, se ni genil ne z roko, ne z životom. Edino njegovo strašno oko je žarelo kljub slabi lučki, kakor bi odsvit samega pekla lesketal v njem. Obronki na čelu so pa bili kakor črni pečati za njegovo dušo.

Spočetka Silvester ni razumel pogovora. Deced je govoril tiho zaradi paznika menda, ki je pa gotovo spal na svoji klopi in se je ubogo malo menil, kaj se godi tamkaj, kjer bi moralo paziti njegovo oko. Posamezne besede so se naglašale sikaje, presledkoma, kakor bi jih izgovarjala kača. Tudi pritažen, šumeč smeh poslušajoče trojice je motil smisel pogovora. Polagoma se je pa Silvestru uho navadilo na tvojčega šepeta, začel je razumevati. Enooki je raz-

zodeval svoje najslavnejše dejanje — grozen rop v cerkvi. Dokler je pripovedoval, kako je mnogo dni hodil na prežo, kako se s težavo prikril v cerkvi, ker je nekdo potipal prav v kot, kjer je tičal, preden so se zaklenila vrata, in nato opisal siast, katerega ga je prevzela, ko je bil varno zaklenjen, da more v lepem miru izvršiti svoj posel — dokler je to pripovedoval, dotlej se je budilo v Silvestru zanimanje, radovednost. Toda kar je prišlo poslej na vrsto, to je vzburilo v mladem srcu kri, leden mraz se je razlil po vseh udih, žile so zastajale in niso mogle utripati, odrekal je celo posluš, po ušesih je bobnelo in oči so videle samo oko rdeče podpluto, kakor s plameni ograjeno in nad njim krvave podpludbe starih brazgotin, kakor rogovi. Ta grozna bogokletstva, ta strašna bogokrunstva so padala na dušo Silvestrovo kot teža vesoljnega sveta in ga pritisnila v toliko groznico, da se je brezvestno roka zganila na mizni roki in mu na mizni roki in mu je prsi mu je zajel vdih ledene groze.

V hipu je enooki obmoknil in dvignil glavo izza koščene okvirja. Tedaj je Silvestrova roka že dvignila v obrambo orožje, ki mu ga je mati s solzami blagoslovila in dala na pot.

Kakor je bilo v sobi mračno in je zlobni dedec imel eno samo oko, je vendar opazil Silvestrovo kretinjo. Od mize je skočil do ležišča in zgrabil za roko, ki je držala molek.

»Kaj sanjaš fante? Misliš, da te mati pestuje?«

»Ne sanjam«, je jecljal Silvester, »ne sanjam, molil bom.«

Tedaj se je sivobradec zakrohotal iz polnih prs, da je votlo zadonelo ob sivih stenah.

»Molil? Ha, ha, ha, molil? Ta je lepa! Najprej krasti, potem pa moliti, da ti bo Bog odpustil, kaj ne?«

»Odpustil mi bo, ker se bom poboljšal!«

»Poboljšal? Nikdar! Ti ne veš, da si z znanovan! Če bi ti Bog stokrat odpustil, ti nič ne pomaga, ker ti ljudje ne bodo nikdar več odpustili. S tem dnem, ko te je prijel naš »angel varuh« in te lepo zvezal, s tem dnem se ti je za večne čase pritisnil na čelo pečat, katerega ne boš zbrisal nikoli več. S teboj pojde na vse kraje in na vse službe in na vsa pota tvojega življenja. Kamorkoli boš potikal, kamorkoli boš stopil, povsod se bo glasilo: Tat, tat, tat! Zato pa proč s to-le rečjo!«

Enooki je potegnil iz roke Silvestru molek in ga nesel na mizo. Silvester je planil z ležišča za njim in mu hotel iztrgati spomin na mater. Toda vsi so se stisnili v gosto gručo in niso pustili jokajočega fanta medse. Enooki je pa naglo raztrgal molek; jagode so se vsule po tleha, Silvester je zajokal glasneje, pa njegova žalost je rodila samo porogo in zasmeh.

Zdvojen in strt se je vrnil na slamnico, sedel in skrill obličje v dlani, izpod prstov so mu kapale goste solze.

Enooki pri mizi pa je velel zbrati jagode in nato razsodil veselo:

»Poglejte, kako smo iskali denarja za igro! Sedaj ga imamo! Razdelimo jagode, in takoj zaigramo!«

Ko so se točile jagode, blagoslovljene od Boga in od materinih solz, po mizi med prsti igralcev, so kapale jagode bridke boli po licih Silvestrovih.

Ko so se naigrali, so polagoma polegli. Nekdo je zastrl luč z umazanim papirjem, da je po sobi zavladal temen mraz. Tudi Silvester je zlezal pod odejo, se zagrnil

čez glavo in iskal miru ubogi duši, ki je vsa zbegana blodila po nezanih potih in se ustavila doma pri materi, katero je prosil iskreno oduševanja. Kmalu je razkavo hreščanje — celo spanec je razodeval divjo naravo teh ljudi — zavladalo po sobi in Silvester se je veselil, ker se mu je zdelo, kakor bi bil nenadoma zopet sam.

Toda zmotil se je. Po prstih se je prikradla do njegovega ležišča mračna senca. Eden izmed četvorice, najmlajši, se je prikradel do njega in se tiho stisnil k njemu.

»Nič se ne boj, fantiček«, je pričel sladko. »Enooki je hudobec, mi drugi nismo taki. Vidiš, jaz te imam prav rad in sem hud nanj.«

Silvestru je od radosti zaplulo srce in skoro bi bil objel sočutnega tovariša. Toda kmalu je tovariš dokazal, da je kača.

Zakaj angel varuh se je obrnil žalosten stran od njega.

Silvester je po tej povesti pomolčal v dolgem presledku. Nato pa je privzdignil resaste, sive obrvi in razsodil:

»Gospod, takole pravim: Če bi samega angela zaprl v tako šolo, stavim, da se iz nje vrne — satan!«

Z a z n a m o v a n .

Za hip je zavladal med nama molk. Jaz sem strmlel v Silvestrove oči in iskal v njih, ali je resnica, ali je laž, kar mi je govoril. Toda Silvester je vzdržal moj vprašajoči pogled — in v njegovem ni bilo laži.

»Nisem lagal, gospod! Verujte, da nisem, dasi v teh letih in pri takem kruhu človek težko govori resnico. Se odvadi te stvari, ker ga je taka šola drugače izučila.«

Tako je odgovoril Silvester, ko je vjel moj vprašajoči pogled.

(Dalje prihodnjič)

Pisana poljana

ŽENIN MIHA

Zdaj na zimo, ko se premraženi udje radi razpotegejo na klopi ob zapečku, je Miha prav živo začutil, kako hudo je, biti sam. Ko okrog oglov zavija ledeni vzhodnjak, je v njegovi kajži temno in samotno. Noč je dolga in spanec noče na oči. Nekje iz teme se prikrade počasna misel, je le iskra, a Miha je v svojem dolgočasju razprede na dolgo in široko. Vse njegovo življenje je stekano v njej, pusto in sivo, pa zopet pisano kot pomladna trata nad njegovo kajžo.

In Miha ima v mislih pomlad. Je kar prav tako, ko počasi kopni sneg. Miha v naglici razorje tistih par krp zemlje ob kajži in ko je z vsem pri kraju, šele potegne pravi jug. Vode naraščajo in divjajo v dolino in ko se zopet umirijo, natrpa Miha v nahrbtnik razne ropotije, sname s klina debelo vrv in si jo opaše okoli ramen, za vratni poišče cepin, potem zapahne kajžo in se še ozre ne, ko z dolgimi koraki požira grapasto pot. Saj ni, da bi moralo biti vedno tako, a kaj, ko je splavarenje prešlo Mihi že v meso in kri. Ej, kako se odmikajo domači kraji očem, potem brzi splav skozi ozke soteske in zopet ob nevarnih čerih. Žile na rokah se krčijo, s čela kaplja znoj. »Ne boš me«, se zaklinja Miha in ima v mislih zahrbtno vrtince in brzice, ko se upira z vso močjo v veslo. Potem se Drava umiri in se leno izgublja v daljavo. In tu je zdaj šele pričetek vsega, kar sladi splavarju težko življenje: vsak dan novi kraji, novi ljudje in navade. Le moten tok Drave in nebo nad vsem spominjata na dom, tam nekje v koroških hribih.

Zdaj pa je zima, Miha se premetava na klopi in do pomladi je še daleč. Na steni tiktaka ura, v kotu škrbeče lačna miš. To je vse. Seveda bi lahko bilo drugače, ko bi človek vedno že vnaprej razmisli svoje življenje. V norih letih je Miha pač trkal na okenca domačih deklet, a kaj, ko ga je pomlad vedno zopet zabilila v dolino in ko se je na zimo vračal, je bil zopet sam v kajži. Dekleta so se pomohila s hribovci in Miha, ja njemu so počasi siveli lasje in iz fanta se je naredil stric. Pa bi vendar bilo lepo, ko bi zdaj na zimo imel komu pripovedovati svoje dogodivščine in v dvoje, morda kar v troje, četvero, bi takile zimski večeri bili nebeško lepi. Tako pa, Miha se je to zimo zasmilil sam sebi v dno srca.

Zdaj mora biti drugače, saj bo nazadnje še tako, da ne bo nikogar, ki bi mu zatisnil oči. Da, Katra, ta mu je bila nekoč pri srečju. Pa se je omožila nekam na ono stran. Roza je vzela Blažona, Ančko je zasnubil Matijec, Špela je umrla in Mojca je že vdova. Miha je znova v mislih zaživel svoja mlada leta. Znani obrazi so se mu nasmihali in zopet izginjali — in čudno, ko mu je nazadnje legel na oči spanec, je bil v sanjah zopet mlad vasovalec in za rožmarinom je zrl rožnat Mojčin obraz.

Tako se je potem zares primerilo, da jo je Miha naslednjega dne ubiral v visokem snegu tja pod reber, kjer so visoko nad grapo pomežikovala v sončen dan okenca Mojčine kajže. Vso pot je razmišljal, kako in kaj se bo menil, da Mojca ne bo prehitro uganila njegovih misli. In je že vse natančno preračunal: kajžo bo prodal, Mojčina je večja in na lepšem kraju. Potem bo dokupil par njiv, s prihranki morda še travnik in kos gozda. Mojca bo gospodarila, on, Miha, pa bo še tu in tam nekoliko posplavaril, da bo na zimo kaj evenka pri hiši.

Kar lepo se je izšel račun, a ko je Miha potrkal na kajžina vrata, mu je bilo vroče, kot da bi malo prej krmaril najtežji splav. Nihče mu ni odgovoril in Miha je odrinil zapah. Izba je bila prazna.

»Bog daj, ali ni nikogar doma?«

Zdaj je nekaj nalahko zaškrtnilo in izza skrinje se je prikazala kuštrava otroška glava. Potem je zaškrtnilo še enkrat in Miha je pod mizo uzrl dvojce prestrašenih oči.

»Nič se ne bojta, saj sem vajin stric«, je vabil Miha. Prva se je okorajžila punčka pod mizo.

»Mame ni, So pri sosedovih«, je prestrašeno zajecjala.

»Ni mame, pli sosedovih«, je kot v odmev ponovil droben glasek za skrinjo in Miha se je moral nasmehnuti.

»Saj vama ničesar nočem, stric sem in piškotov sem vama prinesel«, ju je vabil. Da, Miha je mislil tudi na to, ko se je odpravil jutraj na pot.

Zdaj sta stala otroka pred njim.

»No ti junak, kako te kličejo mama?«

»Lubček«, je odgovoril tiho fantek.

»Hanzek«, je popravila sestra. »In jaz sem Mojca«, je še pristavila, ko ji je Miha nasul v predpasnik sladkarije. Njegove oči so se osredile: Mojca, prav lahko bi bila njegova Mojca in Hanzek njegov ljubček!

Miha je preslišal, da so se za njim odprla vrata. Šele ko sta otroka šinila ob njem k vratom, se je ozrl. In zopet mu je bilo vroče, kot da bi malo prej krmaril najtežji splav mimo nevarnih čeri.

»Tlic, tlic!« je kričal Hanzek s polnimi ustmi in kazal na Miha.

»Ježeš, Miha! Glej ga no!« se je začudila ženska.

Miha pa je pozabil na pozdrav. Tako, to bi naj bila Mojca! Tista, pri kateri je nekoč vsoval in prav tista, ki jo je nocoj zrl v sanjah? Pred njim je stala zdaj razkošatena, vsa upehana in drobne gube so se ji ertale ob obeh.

»Bog daj, Mojca«, je počasi izdaval Miha in ji ponudil roko.

»Ježeš, Miha«, se je še kar naprej čudila Mojca. Potem ga je povabila za mizo. »Sedi no, sedi. Da mi ne odneseš spanja. Čaja ti bom skuhal. Ježeš, Miha...«

Miha se je otepal »Saj ni treba, bom kar zopet šel. Prav zares. Le tako sem malo pogledal, kako je s teboj...«

Mojca pa je že brkljala ob ognjišču in pristavljala lonček z vodo. Potem se je razpravila.

»Mislila sem, da te ni več med živimi. Seveda, ko si pa zmeraj zdoma.«

Miha je nekaj zahrkal in si dal opraviti z otrokoma. Hanzek mu je zlezal na kolena in pričel stikati po njegovih žepih. Potem je Mojca postavila predenj skodelo čaja in prilila brinjevca. V izbi je zadišalo po poletnem gozdu.

»Hu, ta žge«, je pokašljeval Miha in kar dobro mu je delo, ko je srkal počasi vročo pijačo. Prijetna toplota se mu je razlivala po žilah in mu otajala jezik.

»Ja, pa kar dobro gospodariš«, je hvalil. Mojca je prisledla. »Ze gre, tako za silo. Pa so le skrbi, odkar sem sama«, je vzdihnila.

Mihi se je zdelo, da je Mojca besedo »sama« še posebej poudarila in ko se je zdaj znova zagledal v njeno lice, je videl, da je od njegove nekdanje Mojce še ven-

dar ostal precejšen kos. Tudi Mojca ga je opazovala in ko so se njiju pogledi srečali, se je nasmehnila, kot da bi že uganila njegove misli.

»Kaj Miha, kako hitro se človek stara? Tudi tebi sivijo lasje...«

»Eh, pa je zato srce ostalo mlado kot nekdaš«, se je pošalil Miha. Pri sebi pa si je mislil: Saj res, jaz stari kozel grem na ogled k Mojci in imam v glavi Mojco še od takrat. Zdelo se mu je prav, da koj zdaj brenkne na pravo struno. »Hudo je le, da je človek tako sam. Veš...«, je skušal nadaljevati, pa se je premislil. Ozrl se je za otrokoma, ki sta za ognjiščem razkladala polena. »Tudi za tebe Mojca je hudo... In otroka nimata očeta in... in jaz ne žene«, je končno izdaval. Srce mu je tolklo kot kovaško kladivo, no, pa je tako snubitev v poznih letih tudi vse kaj drugega, kot pa splavarenje na Dravi.

»Beži no Miha, pa si poišči ženko. Saj se jih ne manjka, tudi za tebe ne«, ga je dražila Mojca. Ohr te ženske! Predobro je razumela Mojca, kam merijo njegove besede in v srcu je že privolila v snubitev.

Mihi pa je postalo vroče. Najraje bi kar glasno dal duška svoji nevolji, češ: glej jo babnico! Na stara leta se me otepa, mene, ki jih še zdaj dobim na vsak prst deset, če le hočem. A je rajši potlačil slabo voljo in pričel pogovor na drugem koncu.

»Veš, tako sem mislil, da bi prodal kajžo in se potem nekam priženil. Par njiv in kos gozda bi še lahko dokupil. In s splavarenjem se bi dalo še tudi kaj prislužiti.«

Zdaj pa je postalo Mojci vroče.

»Tisto pa že ne«, ga je prekinila. »Da bi nazadnje še enkrat ovdovela...«, ji je planilo z jezika. Pa bi se najraje vgriznila v jezik, a je bilo prepozno. Miha se je že na široko zarežal.

»Glej jo no, pa sem le v črno pogodil!«

Potem se je zresnil. »Če ti je prav, bi se pa za Svečnico vzela.«

Zdaj se je bil Miha oddahnil, najtežje je bilo za njim. Mojca pa je žarela, kot da bi bila šele prvič nevesta.

Pod noč je bil Miha zopet doma. Na klopi ob zapečku je še enkrat preživel v mislih snubitev pri Mojci. Eh, pa je vendar lepo biti ženin, si je dejal. Le nekaj ga je skrbelo: kako bo neki pomladi, ko bodo zopet završale vode? No, nov dom, pa Mojca in otroka ob njej bodo pač zmogli, da bo ostal Miha doma. Upajmo!

OBISK PRI LEPI SILVIJI

Leta 1807, kakor veste, sem pri Jilavi odnesel rano. Ko sem okreval, so me poslali na oddih v Berlin. Nekega dne mi je štabni kapitan Blanvalet zaupal važno uradno pismo, da ga ponesev v Šlezijo. Jezdil sem dva dni, ko sem pa pismo izročil, so vsi ostrmeli. V pismu ni bilo trohice uradne vsebine. Tikalo se je samo neke gospodične Silvije, kateri je Blanvalet vljudno naznanjal, da mora biti za vselej konec ljubezni, ki ju je dotlej družila.

Jezdil sem nazaj, in lahko si mislite, kako je obledel Blanvalet! Tolkel se je po čelu: »Za vruga, kje sem bil, ko sem pečatil pisma? Uradno brzojavko sem naslovil na Silvijo namesto v Šlezijo!«

Brž se je odpravil k Silviji, a čez uro se je precej potrt vrnil: »Ni me hotela sprejeti. Užaljena je, ker sem jo že dvakrat pustil na cedilu. — Groza me tresse. Morda je brzojavko žeprodala! V Berlinu kar mrgoli vohunov — —«

»Dragi Blaivalet«, sem dejal. »Tu ne preostane nič drugega, kakor da se jaz sam napotim k Silviji. Napiši ji pismo s tisoč vročimi prisegami in ne pozabi, da taka pisma več zaležejo, če so obtežena s cekini.«

Lice mu je zažarelo od novih nad: »Poskusi, dobri Garsault! Toda pazi se! Silvija je demonična.«

Vrstice so bile brž napisane. Stisnil mi je v roko pest cekinov, in ko me je spremljal do vrat, mi je pošepetal: »Lahko primakneš še nekaj zlatih — vse ti povrnem, prijatelj.«

Obisk neznanega častnika je razdražil Silvijino radovednost, zato me je takoj sprejela. Ko sem sedel pred njo, mi je nekoliko utripalo srce. Rajši bi bil na bojišču. Začel sem takole:

»Hud nevernik je bil svetopisemski Tomaž. A njegova nevera bi se bila poskrila pred mojo, da mi je sinoči kdo trdil, da bom tako kmalu zrl v očarljive oči mademoiselle Silvije, ki je za pol Berlina predmet vzhičenega občudovanja, za pol Berlina pa vir onemogle zavisti.«

»Zelo laskavo.«

»Kako bi godlo in pelo v moji duši, če bi stal pred vami kot trubadur, če bi vas smel čisto samo oboževati — toda — —«

Vzdihnil sem.

»Kaj vas tare, gospod capitaine?«

»Moj prijatelj, moj prijatelj — gotovo je najnevarnejši človek v Berlinu!«

»Smem slišati, kdo je vaš prijatelj?«

»Mademoiselle, vi ga poznate. Nihče vas ni iskreneje ljubil kakor — Blanvalet.«

Na obrazu lepe Silvije so se spremenile nekatere poteze. Lahen oblaček ji je legel na čelo.

»Vi prihajate kot njegov prijatelj?« me je prodirno pogledala.

»Kajpa, kajpa, iz čistega prijateljstva.«

»Čemu vas pošilja ljubi prijatelj k meni?«

»Gre za nekaj prevažnega, za nekaj prav kočljivo uradnega — —«

»Če je nekaj uradnega, menda ne boste brez pooblastila?« je dejala ledeno.

»Bog ne daj«, sem dahnil. »Stvar vendar še ni tako daleč! Saj tudi ni najmanjšega dvoma, da se bo dala zlepa urediti. In kako krasno boste vi pri tem zaslužili!«

»To je precej zagonetno. Kaj želite prav za prav od mene?« se je vznemirjala.

»Omenili ste pooblastilo. Oprostite, spomnil sem se, da imam res nekaj, kar je pooblastilo podobno. Blagovolite prenesti — —« Položil sem pred njo Blanvaletovo pisemce in zraven možnjo cekinov.

Silvija je vrstice bežno prebrala. Potem se je jela poigravati s cekini. Trpko je pripomnila: »Čemu si dela vaš prijatelj stroške?« Porinila je denar do roba mizice, govoreč: »Lepo vas prosim, vrnite mu tale drobiž!«

»O mademoiselle, to ga bo bolelo!«

»Nikar se ne hinite, capitaine! Denar pa bolelo! Ko je na svetu še vse premalo denarja!«

»Sklepati moram, da se vam je Blanvalet kako zameril. Kajpa, neroden je bil dovolj. Če se blagovolite spomniti njegovega poslednjega pisma — —«

»Ne! Niti slišati ne maram, capitaine! Ne kličite mi neprijetnih stvari v spomin! Pisal mi je že lepša pisma, precej lepša in vse bolj iskrena! Pisem, kakor je bilo tisto, si ne želim več.«

»Seveda, seveda, saj ga niti niste mogli razumeti, pisma — —«

»Kaj beseđičite, capitaine!« se je razhudila. »Jaz, pa ne razumela pisem, ki jih dobivam? Mislim, da sem brala v svojem kratkem življenju več pišem kakor vi — pa brez zamere!«

»O — — sem se nasmehnil. »Kajpada brez zamere — — že zaradi nesrečnega Blanvaleta.«

»Vedno ta Blanvalet!« je razdraženo

STRAŽA S ŠKARJAMI

Leta 1912 so na Kitajskem cesarja odstavili in oklicali republiko. Nekaj nečuvvenega za kitajski svet! Cesar jim je dotlej veljal za nekaj nedotakljivega, saj je bil »sin visokih nebes«. Prestol, ki so na njem sedeli cesarji izza dobe, ko so Izraelci še blodili po puščavi, ta staročestiti prestol, ki je izmed vseh na zemlji najdalje služil svojemu namenu, je ostal nenadoma prazen. Najstarejša monarhija so je prelevila v ljudovlado.

Marsikaj zanimivega nam pripovedujejo evropski potopisci, ki so prva leta po prevratu prepotovali kitajski svet.

Mnoga kitajska mesta, zlasti v notranjosti dežele, obdaja še dandanes obzidje, kakršno je bilo pri nas običajno v srednjem veku. Če se je ponekod v Evropi mestno obzidje ohranilo do današnjega dne, ima to le pomen častitljive starine. Drugače je na Kitajskem. Promet iz mesta na deželo in nazaj, valovi skozi maloštevilna starokopitna vrata, ki jih stražijo celo ponoči, ko so za javnost zaprta. Ni treba, da bi bilo povsod tako. V mestih blizu morja so se gotovo povzpeli do modernejših prenov. V notranjost dežele pa tih nove dobe še ni zavel. Zaradi neprestanih državljanskih vojn je šlo roparstvo bujno v klasje in baš v mestih se roparjem obeta najlepši plen. Zato je umljivo, da se meščani niso in ne bodo radi odločili, da bi obzidje žrtvovali.

Če je kdo v letih 1912 ali 1913 stopil skozi mestna vrata, je moral mimo stražnice, ki jo je krasil mogočen peterobarvni prapor mlade ljudovlade. Od daleč je lahko vsak spoznal, da se služba ne vrši več v imenu cesarja. Morebiti se ti je na prvi pogled zadelo, da je služba vobče nekam odveč. Kako po vsakdanje so hiteli ljudje mimo! Vsakdo je bil zaverovan v svoje lastne zadeve, nihče ni kazal najmanjše sumljive namere. Očividno si tudi straža ni delala posebnih skrbi. Vojaki so v stražnici ali posedali ali ležali. Uradno opravilo na cesti so prepuščali enemu samemu tovarišu. Le čudno, s kakšnim orožjem je ta čuval nad varnostjo starega mesta in mlade republike. Njegovo orožje so bile velike škarje, ki jih je resnobno držal v rokah.

Nenadoma plane vojak v trumo kuljev, ki pravkar prihajajo pri temačnih vratih. Že je enega zgrabil. Hip nato mu strga z glave ruto, in kar se prikaže, je krasna kita. Za kito ga držeč, ga odtira na stražnico. Mož je menda mislil, da se bo, sključen pod ogromnim tovorom, pod katerim (Nadaljevanje na 5. strani.)

vzkliknila. »Mirujte mi že vendar s tem imenom, capitaine!«

Glej, glej, me je prešinilo spoznanje. Ta dva sta torej res kakor pes in mačka! Vajen z bojišča, da se hitro najdem v vsakem položaju, sem priliko, ki se mi je tu nudila, brž pograbil.

Vstal sem ter se postavil pred njo v strumno držo:

»Stojim pred vami, mademoiselle Silvija, ne v imenu kakega bednega Blanvaleta, marveč v imenu naše celokupne vojske. Prišel sem v imenu samega cesarja Napoleona — —«

»Tega ne razumem«, se je zazrla vame.

»Na vsak način bo treba zadevo urediti hitro in tiho. Armada francoska se tresse za svojo čast. Menite, da bi me dosti brigalo tisto budalo Blanvalet, ki ne pozna razločka med pismom in pismom — —«

»Kako?« mi je segla v besedo. »Blanvalet ni vaš prijatelj?«

»Kakšen prijatelj neki?« sem odvrnil zateglim glasom. »Znano vam je, mademoiselle, da smo v vojaški suknji vsi skupaj tovariši in prijatelji. Potem takem imam 500.000 prijateljev — —«

»To je dobro!« je butnila v smeh. Mahoma se je domislila: »Zdaj me je pa zares začelo zanimati, kaj neki mi je zadnjič pisal.«

Jela je brskati po miznici, kjer je ležalo križem krazem razmetane vse polno drobnarije. Vmes so se valjali listi in zavitki. »Zakaj mi niste takoj povedali, da niste njegov prijatelj? Imela sem vas za njegovega zaupnika, ki mi prihaja pihat na dušo — glejte, tu je pismo!«

Privlekla je res pismo na dan in — o strmo čudo, bilo je še zapečaten! Hotela ga je razpečatiti, da ga prebere, a jaz, ne bodi len, sem ji ga vljudno vzeli iz rok in se potem tako hlastno poslovil, da so ostali Blanvaletovi napoleondori na mizi.

Blanvalet ni vedel, kako bi se vedel. Objemale me je in poljubljala. V očeh mu je blestela solza. Šele čez čas je prišel do sapa: »Malo prej me je obiskal poročnik Rabutin, moj intimus. Potrdil mi je, kar sem že sam dolgo sumil. Silvija me vara. Že dober mesec hodi s petičnim grofom Chabrandom. Kakor torej vidiš, sem danes izgubil kar dve stvari: Silvijo in povrh plačo za cel mesec. Vendar sem srečen da nikoli tega.«

Se enkrat me je ves ginjen objel. A. Z.

SONČNE PEGE

»Moja vest je čista in svetla kakor sonce, niti pege ne najdeš na njej«, smo včasih v starih časih slišali govoriti, ko so ljudje še nekaj dali na čisto vest. Danes se je zadeva z vestjo dokaj spremenila; vsakega teži kakšna taka stvar, s katero si ne upa na sonce, bodisi da je bil pripadnik kake stranke, ki je danes obsojena, bodisi da ima zveze s črno borzo, ali ni vse v redu z živilskimi kartami ali s prijavo pridelkov in s še toliko drugimi »malenkostmi«, ki ne sme zanje zvedeti oblast. Da, časi so se tako čudno spremenili, da niti primera s soncem in sklicevanje nanj več ne drži, kajti pege so se pojavile tudi na soncu! Kaj se bomo torej čudili, če se najdejo madeži tudi na vesti. Pa ne bojte se, ne mislim vam izpraševati vesti, dasi bi bilo morda koristno, marveč sem se namenil govoriti o sončnih pegah.

V javnosti se je prvič mnogo govorilo o sončnih pegah nekako pred desetim leti, ko se je leta 1938 na nebu prikazal znameniti severni sij, ki je bil viden po vsej Evropi in še po drugih delih sveta. Tedaj so strokovnjaki znanstveno razložili ta pojav in ga spravili v zvezo s sončnimi pegami, ki so dosegle tisto leto svoj višek. Tako so prisilili k molku tiste ljudi, ki so smatrali ta čudni svetlobni pojav za nekaj izrednega in znanilca nove vojne. Pozneje se je pokazalo, da so ti poslednji imeli tudi svoj prav, čeprav tega znanstveno niso mogli dokazati.

Ob tej priliki je širši svet tudi zvedel, da zvezdoznanci že dolga, dolga leta opazujejo sonce in njegove pege in da so dognali, da se sončne pege pojavijo vsakih 11let v posebni množini in velikosti, ki so vidne s prostim očesom. Manjše pege na soncu pa je mogoče stalno opazovati že s srednje dobrimi zvezdnimi daljnogledi. Za prihodnje leto pa nam zvezdoznanci napovedujejo zopet močno aktivnost sončnih peg, ki bo po verjetnih računih dosegla svoj višek v prvi četrtini 1948 leta.

Kako razlagajo danes nastanek sončnih peg? Sonce je okrogla, žareča plinasta greda, od katere dobiva zemlja svetlobo in toploto, brez katere bi na zemlji vladala večna noč in absolutni mraz, ter bi zamrlo sleherni življenje. In to se bo nekoč tudi zgodilo, da bo sonce zgubilo svojo svetlobo, kakor je napovedano v sv. pismu. Kdaj, tega ne ve zaenkrat nihče, najbrž tudi tisti ameriški gospod ne, ki je pred kratkim napovedal konec sveta za leto 2026, kajti spet je rečeno v sv. pismu, da dneva ne ve nihče, niti angeli, ampak le Bog v nebesih. Učenjaki so sicer že davno izračunali, kdaj bi po njihovih računih prišlo tako daleč, da bi na zemlji zaradi ohlajenja sonca zamrlo življenje. To bi se moglo po rednem potu zgoditi šele čez milijone let, če ne nastopi vmes kaj nepri-

čakovanega. In to možnost danes že tudi znanost upošteva. In govori se o tako imenovanem eksplozivnem koncu sveta. Danes ko poznamo atomsko energijo, nam ta podmena postaja bolj razumljiva in bližja kot pred desetletji. Vendar si s tem zaenkrat ne dela nihče resnih skrbi. Kajti sonce je še dovolj vroče, vsaj znaša vročina na njegovem področju nad 6000 stopinj Celzija; to je vročina v kateri se tope in spreminjajo v plin vse nam znane rudnine in kovine. V notranjosti sami pa je vročina še neprimernejše večja. Cenijo jo nad milijone Celzija. Torej še dovolj rezerv. Odkar merijo in opazujejo sončno toploto, še res niso opazili niti neznatnega pojema toplote na naši zemlji.

Na tem soncu razlikujemo na površju tri značilne plasti. Svetlečo površno plast ali fotosfero, rdečkasto barvano plast ali kromosfero ter venec ali korono. Zadnji dve plasti se data najlepše opazovati ob sončnem mrku, ko luna zakriva fotosfero.

Na svetlem sončnem površju opazujemo od časa do časa dvojice značilnih pojavov. Svetlejša oblakom podobna mesta, sončne baklje in pa že imenovane sončne pege, ki jih lahko pogosto opazujemo z daljnogledi.

Prvič so opazovali sončne pege že leta 1610 in 1611 zvezdoslovci F. Fabricius in Galileo ter Scheiner. Od tistega časa pa so z vedno boljšimi instrumenti dokaj natančno dognali nastajanje in potek sončnih peg in njihovo zakonito ponavljanje.

Pege se razvijajo iz prvotno majhnih luknjic ali por do pravih velikih peg, ki obstoje iz temnega jedra in nekoliko svetlejšega roba ali polsence. Njih velikost je v različnih časovnih dobah ene periode različna. Opazujemo lahko zelo majhne, tja do pravih velikank, katerih premer znaša 60.000 ali celo 100.000 km, to je petkrat do osemkrat toliko kot zemljski premer. Oblika peg je vretenasta in njih lijak se ob premikanju peg proti sončnemu robu perspektivno zožuje in okrajšuje. Pege nastopajo navadno paroma v širini 50 do 40 stopinj na obeh straneh sončnega ekvatorja ter se premikajo proti robu sonca v smeri vzhoda proti zahodu. Prva starejša pega je navadno večja in dalj časa živi od druge, ki nastane takoj za prvo kot tovarišica. Doba ene pege traja le redko več sončnih obratov. Življenska doba sončnih peg, ki nastajajo v pasu 50 širine od ekvatorja znaša do 25 dni, onih peg, ki se pojavljajo v širini 40 stop. pa 27.2 dneva. Proti koncu enega cikla pojema živahnost v nastopanju peg, ki se javljajo le še v širini 5 stopinj. Pege novega cikla pa se pojavljajo v širini 30° — 40° od ekvatorja in se nato vedno bolj širijo do maksimuma nato pa zopet začno upadati.

Ker se pege vedno pojavljajo paroma in ob zelo živahnem delovanju peg ob njihovem višku nastajajo na zemlji magnetične motnje, razlagajo dvojico peg kot dva magnetična pola. V letih 1937 do 1938 so nastali pravi magnetični viharji, ki so prekinili kabelsko zvezo med Anglijo in Ameriko in so radio oddajne postaje v Ameriki, ki so blizu zemeljskega magnetnega pola (Hudsonov zaliv) morale prekiniti svoje oddaje. Zemeljski magnetizem odklanja te magnetične žarke že v takomenovani jonosferi našega ozračja, to je 200 do 400 km nad zemljo, kjer se povečini nahaja samo vodik. Če je jakost delovanja sončnih peg zelo velika, nastopijo v jonosferi značilni svetlobni pojavi, ki smo jih mogli opazovati leta 1938. Nekaj teh kozmičnih žarkov pa se vseeno prebije skozi jonosfero in stratosfero na zemljo. Njih jakost je izredno močna in življensko nevarna. Tako je trdil nek ruski biolog, da se v zvezi s sončnimi pegami in njihovimi žarki vsakih enajst let, zelo pogosto javljajo slučajni nenadne smrti za kapjo. Po njegovem prepričanju so vzrok temu kozmični žarki.

Zadnje mesece se zelo množe letalske nesreče. Ne mine teden, da ne bi strmoglavilo kakšno letalo z 20 ali več potniki in to kljub temu, da imajo moderne radarске naprave, ki letalom omogočajo orientacijo tudi v megli in noči. Ker se ponesrečena letala nahajajo navadno izven določene smeri cilja, sklepajo iz tega, da žarki sončnih peg vplivajo na električne radarске valove in tako pilota zmešajo v orientaciji in le tako je možno, da zadene v megli v skale hribovja ali pa se spusti nad gozdove na tla.

Bolj dognano pa je to, da ima površina sončnih peg dokaj manjšo vročino od ostale sončne površine. Temperaturo sončnih peg cenijo na 4000 stopinj Celzija, to je celih 2000 stopinj manj kot ostala sončna površina. Pri neznatnih sončnih pegah in njih kratkem življenju to nima posebne pomena, toda ob ogromnih pegah, katerih premer znaša petkratni ali 8 kratni premer zemlje bi pa to značilo usodne posledice za zemljo, ako bi trajanje sonč-

nih peg bilo dolgo, ali pa da bi se sončne pege še povečale. Strokovnjaki namreč trdijo, da bi nastopile v našem ozračju in v rodovitnosti naše zemlje velikanske spremembe in težave, če bi se množina toplote, ki jo dobiva zemlja od sonca, zmanjšala le za en odstotek. Upajmo, da se to ne bo zgodilo, ker so še tako velike dosedanje pege v primeri s sončno površino še vedno le nezkatne pike, res samo pege. Saj znaša premer sonca 1,390.600 km. Premer

zemlje pa so ga izračunali na 12.756 km. Po površini je sonce 12.000 krat večje od zemlje, po prostornini pa 1.300.000 krat večje.

Toliko o sončnih pegah. Iz vsega je vsaj to razvidno, da ima tudi sonce svoje napačnosti in nepopolnosti, kakor vsaka stvar na svetu in da bo nekoč vse nepopolno prešlo, najbrž tudi sonce po znanem pregovoru: Naj bo človek ali lonec, vsakega bo enkrat konec!

MALA ANKICA

Danes bi se teta Inka rada malo z vami pogovarjala. Ali je bil božični angelček priden? Kaj pa je tebi prinesel Tonček in tebi mala Nežika? Gotovo ste bili bolj pridni in poslušni, kakor mala Ankica, o kateri vam hočem danes pripovedovati.

Tam na gozdnem robu stoji mala hišica, v kateri je živela mala Anka s svojo mamicco. Anka je bila drugače pridna in marljiva deklica, samo eno grdo napako je imela, namreč, če ji je njena mamica kaj rekla, je včasih dolgo, dolgo premišljala, če bi ubogala ali ne. Vse lepe mamičine besede so bile zamanj, tudi kazni niso pomagale, če Ankica enkrat ni hotela ubogati, pač ni ubogala in njeno dobro mamico je to strašno bolelo.

Nekoč, ravnokar pred božičem ji je mamica rekla: »Ankica, danes imam še toliko dela, saj več jutri je sv. večer; bodi moja dobra punčka, oblecí se hitro in skoči k našemu trgovcu, pa mi prinesi, kar sem tukaj na listek napisala!« Namesto da bi Ankica rekla »takoj, draga mamica, že grem«, je ta neubogljiva deklica samo neprijazno gledala, obrnila se je in rekla »nočem!« To je bilo strašno grdo, in čeprav ji je njena mamica prigovarjala in se jezila, Ankica pač ni hotela poslušati in ne ubogati.

V tistem času pa so baš angelčki leteli okrog domov in gledali, če so otroci pridni in poslušni in čisto vse so si zapisali. Vsakega pridnega otroka, pa tudi vsakega poredneža. In res, velika smola je bila za Ankico, da je v trenutku, ko je ona bila tako neposlušna in poredna, gledal plavalasi angelček skozi okno; kar žalostne in solzne oči je dobil, ko je videl to neubogljivo deklico. Ankičino ime si je zapisal v veliko, črno knjigo, kamor so prišla imena porednežev; njena mamica je žalostno kimala z glavo, in angelček je odletel.

Jutri dan je bil sv. večer. Ankica se je strašno veselila in upala je, da ji bo božični angelček izpolnil vse njene želje. Kar dočakati ni mogla, da zasliši srebrni glas malega zvončka, ki jo je vsako leto na ta večer klical v sobo, kjer jo je čakalo veliko, krasno božično drevo, polno sijaja in nakita. Mnogo darov je bilo vsako leto

pod drevesom, da so Ankičine oči kar zasijale in se njeno srce smejalo od veselja in sreče.

Ali na ta večer je bilo vse drugače! Ze se je zmračilo in Bog je prižgal zvezde na nebu; po vasi je vse utihnilo, vse je bilo v pričakovanju in radosti. Ankica je bila tako razburjena, da še videla ni, kako jo je njena mamica od časa do časa žalostno in resno pogledala. Kar naenkrat je začingljalo v sobi, ali nekako žalostno se je tudi Ankici zdelo. Vrata so se odprla in kaj mislite, dragi moji otroci, kaj je Ankica videla? Kakor začarana je obstala na pragu, in ni vedela, kaj bi; njene solzne oči so gledale tja na mizo, kjer je stalo čisto majhno drevesce, brez srebrnih zvončkov, brez zlatih kroglic, ki so se drugače tako lepo lesketale v sijaju mnogih sveč; samo ena edina majhna svečka je bila pritrjena, in to je bilo vse! Nobenega darila, niti enega jabolka, nič, nič, prav nič, ni dobila in mamica je rekla, da je to vse radi njene neubogljivosti.

Ali veste, kako se je Ankica jokala? Tako bridko in strašno, da kar prenehati ni mogla, ali na koncu je prosila mamico za odpustanje in obljubila, da bo od sedaj pridna, ubogljiva deklica. In res, držala je Ankica svojo besedo! Kar tekla je, če ji je mamica nekaj rekla, rada je šla in lepo je ubogala; njena dobra mamica je bila kar srečna.

Čas je minul, leteli so tedni in meseci in kar naenkrat je zopet šla starca zima skozi deželo in z njo je prišel tudi sv. večer. Ali kakšna razlika! Ko je zvonček zopet zazvonil, so se vrata na stečaj odprla in naša, sedaj tako dobra in ubogljiva Ankica, je od sreče kar obstala! Veliko, krasno drevo, polno kroglic in zvončkov, srebrnih in zlatih, polno piškotcev in bombonov in polno sveč je bilo v sobi, pod drevesom pa je bilo vse polno darov in igračk: knjige in slike in divna žoga in smuč, vse kar si je Ankica želela, vse ji je dobri angelček prinesel.

Vsa srečna je poljubila svojo mamico, ki je bila srečna z njo, ker je sedaj imela tako pridno, ubogljivo hčerko.

Slovenski primorski književniki

(Nadaljevanje in konec.)

»In otroci so dobili drobne fletne lončke in konjičke, ki odzad piskajo, in so imeli več veselja s tem, kakor če dobe zdaj umetno narejene igrače.«

Kadar je šel po vasi glas: »Piskre vezat!« so poiskale gospodinje počeno in celo lončeno posodo in pozdravljale veselo umetnika, ki je znal narediti, če je bilo treba, cel lonec iz črepinj. Piskrovec je vprašal po domačih in povedal novice iz daljnih krajev. Bil je skromen in varčen.

Ko je sedel piskrovec med kupom loncev in črepinj, zategoval ali odščipaval žico in mazal že zvezan lonec še s tolščnim česnom, smo čepeli otroci okrog njega, kajti piskrovec je imel polno torbo zgodbic tudi za otroke!

Nekoč nam je pravil zgodbo o mlinarjevi hčeri Marini in hlapcu lepem Janošu. Ta dva mlada človeka sta se imela rada, a mlinar ni hotel hlapca za zeta. Nekoč je zalotil Januša in Marino, ko sta si prisegla zvestobo. Mlinar je zapodil Janoša in mu rekel, da se ne pokaže več pred njegovimi očmi, dokler ne pripelje kamele, naložene z bogastvom.

Janoš je to pot odšel v svet. Zvedel pa je, da je sin turškega paše. K njemu gre, da bi mu pomagal. Med tem hoče mlinar omožiti svojo hčer. Janoš ves v skrbeh hiti po mnogih življenskih nevarnostih domov. Spremlja ga dobra teta Barbara. Pisateljica popisuje to pot takole:

Naložili so deset kamel z dragocenostmi, enajsta pa je nosila same zlate turške pi-jastre. In so potovali, potovali, gnani od nemira in skrbi, kajti bil je že mesec dni več, kakor dogovorjeni rok čakanja.

»Če se je že omožila«, je vzdihoval po poti Janoš, »razdelim vse med reveže in grem v samostan.«

Kako mu je bilo revežu pri srcu, ko zagleda cerkveni stolp ljube vasi in potok, ob katerem stoji dom vse njegove sreče! Ko so prihajali bliže vasi, se je začudila teta Barbara: V Slatino je vrelo ljudi, kakor da je priščenje. Povpraša raz konja kmetičo, kam se ji mudi?

»K svadbi! Danes se moži bogata mlinarjeva hči z bogatim županom soseduje vasi. Dolgo se je branila in čakala na fanta, ki je šel na Ogrsko po zaklade. Zdaj pa vidi, da tistega fanta ne bo več. Maša bo, poroka in velikanska pojedina, povabljeni sta dve vasi, na raznih žepko celega vola in veliko jancev in telet.« Toliko, da ni Janoš padel raz konja. Teta Barbara ga priganja: »Hitro pred cerkev! Poroka še ni bila, bomo zamenjali ženinina!«

Pred cerkvijo so bili postavljeni mlaji pred mlinom klopi in mize. Bilo je polno sveta in praznih oblekah, prav toliko beručev in godcev. Janoš se je v svoji viteški obleki svetil na konju, da je kar jemalo vid. Za njim je stalo deset oboroženih junakov; za njim enajst kamel. Sliši se godba in iz nje jok. Svati pelje bogato oblečeno nevesto, ki se joče, kakor da gre za pogrebom. Ženin gre z drugim svatom, za njimi oče mlinar in cela rajda sorodnikov.

Janoš skoči s konja pred samo nevesto: »Tu sem, Marina zlatolasa. Oče mlinar! Tu je deset kamel natovorjenih z blagom in enajsta nosi samo zlato. Moja dota, oče mlinar!« In teta Barbara pristavi ponosno »Marino snubi sin paše Ibrahima.«

In glejte, kako je z dušami lakomnimi bogastva? Mlinar vidi kamele, postavnega, bogato oblečenega mladeniča in njegovo spremstvo in pravi: »Prejšnji snubač ima staro pravico!«

Marina zlatolasa se pa ne joče več, vsa blažena se je oklenila tete Barbare. Ženin župan je hud: »Tako se ne lovijo miši! Jaz zahtevam nevesto zase!«

Pa se ozre po svojih. Janoš pa se odločno postavi: »Dobro, se bomo pa bili pred cerkvijo! Nevesta odloči!«

Marina zlatolasa mu proži roko. Bila je poroka in potem čudovita svadba, gostili sta se dve vasi, vino in medica sta tekla v potokih, kolačev in piščet so bile cele gore.

Žal, da ni nič ostalo za sedanji hudi čas!

Straža s škarjami

je skoroda izginil, neovirano lahko prikradel v mesto. Pa se je zmotil. Oko postave ga je takoj spoznalo. Kuli milo stoka in javka, no, dosti časa mu ne pustijo. Že zaškripljejo škarje — ena, dve, kita se ne drži več glave! Revež se hitro sprijazni z usodo in samo to prosi stražo, naj mu odstrani kito vsaj vrne. Dala bi se pač spraviti v denar. Pa zaman moleduje. Kita ostane na stražnici, kjer se pridruži kakim desetim drugim, ki že visijo na žreblju kot plen tistega dneva. Njega pa, ki je bil še pravkar njen srečni lastnik, odslovijo z nekaj sunki. Kuli jezen odrine. Ko je v primerni razdalji, daje svojemu ogorčenju duška s krepkimi psovkami.

Vojak ni morda ravnal iz nagajivosti. Ljudovlada, ki ga je postavila k mestnim vratom, mu je naročila, naj pazi na ljudi, ali so res izvršili vladni ukaz. In ta ukaz je pomenil zares najpogumnejšo novotarijo, ki je premnoge rojake kar najkrutejše zadela. Ukaz se je glasil: »Kite proč!«

Ko so kakih 270 let prej zagospodovali nad Kitajsko tujerodni osvoboditelji s severa, takozvani Mandžuri, so novim podanikom zabijali, da morajo na sicer obriti glavi nositi kite. Kita naj bi značila, da služijo podjarmljeni Kitajci svojim gospodarjem Mandžurjem tako vdano »kakor konji jahačem«. Kita je torej spominjala na konjski rep in je bila znak vdane pokorščine. Ščasoma so se Mandžuri, ki jih od vsega početka ni bilo Bog ve koliko, po dobrem delu pokitajčili. Kitajcem pa se je kljub tej premagi njihove narodnosti kita tako priljubila, da jim je postala sveta narodna noša, Republika, ki je postala na mesto odstavljene mandžurske rodovine, seveda ni mogla trpeti takih vidnih sramotljivih znakov. Nekaj časa je nova vlada čakala, ko se pa mnogi kar niso mogli ločiti od stare šege, je začela republikanska vojska striči državljanom kite. Bilo je treba ljudem nekako siloma dopovedati, da se naj vendar čujtijo osvobodjeni in naj to tudi na zunaj pokažejo.

A. Z.

Za naše gospodarje

Več skrbi za teleta

(Nadaljevanje in konec.)

Če nimamo predsodkov proti uživanju raznih jajčnih jedi, tudi ne moremo imeti ničesar proti uživanju raznih jedi iz mleživa. Saj mleživo gotovo ni nič manj snažno in čisto kakor kokošja jajca.

Vsa reja teleta v prvi mladosti mora biti taka, da čim bolj pospešuje močno rast in krepki razvoj teleta. Saj v mladosti tele najbolj hitro more pridobivati na teži in zato tudi v mladosti hrano najbolj izkoristi. Ako dobi tele na dan 9 kg mleka, vsebuje teh 9 kg mleka 1.1 kg suhe snovi, iz katere more nastati 1 kg žive teže. Odraslo govedo, ki tehta 500 kg, potrebuje dnevno 13 kg suhe snovi, v kateri je 9.3 kg prebavljivih hranilnih snovi in od tega more pridobiti govedo na teži največ 2 kg. Ako primerjamo to izrabo hrane z izrabo hrane pri mladem teletu, vidimo, da je razmerje 1 proti 9. To je dokaz, da res tele v prvi mladosti hranilne snovi najboljše izrabijo za prirast telesne teže.

Tele mora dobiti mleka približno eno sedmino, to je sedmi del svoje teže. Ako tehta tele pri rojstvu 40 kg in po enem tednu 50 kg, mora dobiti po prvem tednu starosti dnevno malo več kakor 7 l mleka.

Teleta, ki dobivajo v mladosti dosti mleka, tudi pozneje, ko doraščajo, krmo boljše izkoristijo. Zato je zelo škodljivo radi teleta, škodljivo pa je seveda s tem posredno za celo kmečko gospodarstvo, ako si misli gospodinja: »Danes pa tako zelo rabim malo več mleka, pa bom teletu vzela en četrt ali pa tudi pol litra mleka, to se mi še poznalo ne bo.« Vendar more od tega nekaterga prikrajšanja nastati večkratno in končno se to zelo, zelo pozna pri rasti teleta in se maščuje pozneje pri prepočasni rasti mlade telice ali mladega bikca.

Važno je, da dobijo teleta že od začetka drugega tedna najprej male količine dobrega sena ali otave. To je važno, da se tele pravočasno navadi na prehrano s suho krmo in še posebno zato, da dobi dosti za razvoj telesa potrebnih vitaminov, ko teh ne bo dobilo več v mleku, ko začnemo tele odstavljati. Ako dajemo razne dodatke krmi, vpoštevajmo, da vsebuje za razvoj teleta važnih sestavin več seno črne ali bele detelje ter esparzete ter tudi deteljno-travnne mešanice, kakor pa ovsene plevle ali otrobi ječmena, pšenice in rži.

Pri teletu deluje začetkom samo želodec, ki se imenuje sirišnik. Ta more takrat sprejeti v sebe približno 1 liter mleka. Temu naj bo prilagojeno tudi napajanje ali pa sesanje teleta, ki naj dobi tako v prvih dneh mleko 3 do 5 krat na dan. V prvih dneh naj tele naenkrat ne dobi več kakor 1 liter mleka. Ako pije tele iz goliše, pije prehitro in prehlavno, mleko se preslabo pomeša s slino in se zato tudi slabše prebavi. Zato naj pije tele pri napajanju na prst, ali na umetni šesek, da

pije bolj počasi. Danes, ko ne moremo dobiti gumijastih seskov, si napravimo tudi sami lahko nadomestilo za seske iz jelše. 30 cm dolge in 3 cm debele palčice razkoljemo in precepimo, odstranimo srez in jih nato v obliki jezika na obeh koncih prirežemo. Po vsakem napajanju vržemo palčice v vodo, najenostavnejše v korito, da so vedno snažne in čiste.

Pri pravilni reji teleta moramo računati, da dobiva tele pet tednov, to je od 2 do 6. tedna starosti postopoma vedno več mleka in to od 2. tedna naprej sedmi del telesa, to je recimo 7 litrov, ako tehta tele po enem tednu 50 kg. Do 6. tedna naraste ta količina mleka na 9 litrov dnevno, tehta tele takrat 82 kg. Za prirast 1 kg. žive teže porabi torej na koncu 6. tedna tele 9.5 l mleka.

Nadaljnih pet tednov, to je od 7. do 11. tedna starosti, dobi tele po 10 litrov mleka dnevno in je prirast žive teže od vsakih 10 litrov mleka po 1 kg ali v 35 dneh 35 kg. Tako tehta tele na koncu te dobe, ko je staro 77 dni in ako je tehtalo po prvem tednu 50 kg, 117 kg.

Nato v nadaljnih 5 tednih dobiva tele vedno manj mleka in sicer vsak teden za eno petino manj. Tako je tele po preteku teh 5 tednov popolnoma odstavljeno. Po

tem času je tele tudi že sposobno, da živi in se dobro razvija brez mleka in more še dnevno tako pridobivati na teži po pol kg dnevno.

To vse pa je mogoče doseči samo, ako dobiva tele v času, ko se mu začne odtegovati mleko, za vsak liter odvzetega mleka še po 66 gramov ovsenega zdroba (šrota) in 33 gramov lanenega semena ali lanenih tropin. Ta dodatek ima tako hranilno vrednost kakor pol litra mleka.

Ko pride spomladi tele na pašo, dobi na paši toliko hranilnih snovi, da morejo vsi dodatki odpasti. To pa seveda samo, ako se je tele pravilno razvilo, ako je dobivalo hrano, kakor je spredaj označeno. Predvsem je važno, da je tele dobivalo pravočasno in zadosti sena in otave. Začetkom naj dobiva tele in sicer do 6. tedna starosti, po 1 kg sena, nadaljnih 5 tednov po 2 kg in še nadaljnih 5 tednov po 3 do 4 kg sena in ko je tele odstavljeno, dobi po 5 kg sena dnevno.

Ako tele krmimo na spredaj opisani način, ako je tele v hlevu, kjer je zrak svež, toda v zimskih mesecih tudi ni prehlavno, da je nadalje v hlevu vse snažno, bo tele ostalo tudi zdravo.

Naša živinoreja je v zadnjih letih znatno padla številčno in še bolj kakovostno. Zato je nujno, da jo čimprej spet dvignemo, da bomo mogli, ko pridejo redne razmere, črpati glavni vir dohodkov iz živinoreje.

To bo mogoče samo ako bomo začeli pri temelju živinoreje, to je pri pravilni reji telet. Naj se zato nikomur ne zdi odveč vedno ponavljanje opozorila: Več skrbi za naša teleta!

kotanjah, katerih dno je iz nepropustne snovi, tudi tu počasi pronica in pride tako še do nižje ležečih plasti, kjer se zopet zbira. Tako govorimo o prvem, drugem itd. pasu talne vode. Naravno je, da je dotok talne vode tem stalnejši, v čim globljem pasu se voda nahaja, to se pravi, da je z naraščajočo globino vedno bolj neodvisna od slučajnih vremenskih prilik. Le tako moramo razumeti, da nekateri študenti vkljub suhi letini ali v dobi večjih zaporednih suhih let ne usahnejo.

Znana je razdiralna sila površinske vode, kadar privre iz gorovja kot hudournik. S pomočjo debel in kamenja, ki ga vali s seboj je zmožna podreti tudi hiše in žage ter vse, kar se ji postavi na pot. Talna voda, te lastnosti nima, ker je preveč utesnjena. Ima pa druge in v marsičem še nevarnejše lastnosti. V notranjosti zemlje pride namreč v dotiko z najrazličnejšimi snovmi, ki se nahajajo v porednih vrstah kamenja in v ležiščih mineralij. Gotove snovi se v vodi raztope in te odnese talna voda s seboj. V takem stanju je še zmožnejša da razkrajša še druge snovi. Skratka, čim daljša je pot vode, oziroma iz čim globljih pasov prihaja, tem nevarnejša postaja v razkrajalnem, ali kakor pravijo znanstveniki, v kemičnem oziru. Razne podzemlske jame, o katerih ste gotovo že slišali so delo razkrajalne sile podtalne vode. Dočim je mehanična sila površinske vode očitna in včasih zaradi velike hitrosti naravnost nevarna, je razkrajavalno delo podtalne vode počasno, tiho in komaj opazno, a zato zelo vztrajno.

Za praktično življenje sta važni še dve lastnosti vode, tako površinske kot talne.

Mislimo si dva jarka, ki smo jih izkopali drugega pri drugem. Med seboj sta ločena le po tankem pasu peščene zemlje, ki je ostala ob izkopu. Nato napolnimo enega izmed obeh jarkov z vodo. Čez nekaj časa, morda že po nekoliko urah, bo voda v jarku upadla, zato pa se bo pričel polniti drug, do sedaj prazen jarek. Voda bo v drugem jarku naraščala toliko časa, da bo njena površina v obeh jarkih enaka.

Nehote se bomo vprašali, kako je to mogoče. Da je prišla voda iz enega zarka v drugega, je morala pronicati skozi peščeno steno.

Zelo zanimiva je tudi voda, kadar je zmrznjena. Bolje bi to rekli — led, za katerega pa vsi vemo, da ni nič drugega kot voda v trdem stanju. Znano je, da je led lažji od vode ker sicer ne bi plaval po površini vode. Led je za 1/10 lažji od vode. Pri isti teži rabi torej led za 1/10 več prostora kot tekoča voda. Ta lastnost je za gospodarstvo, predvsem še za stavbarstvo, zelo važna. Pomislimo na razpoko v zidu, ki jo je poznojesensko deževje napolnilo z vodo. Voda v razpoki je zmrznila. Ker je količina vode ostala v bistvu ista (izhlapelo je le malo), led pa potrebuje več prostora, izvaja v razpoki gotov pritisk. Pri količak slabem materialu bomo kmalu opazili, da se je razpoka znatno razširila. Mnogo malih, ali pa manj večjih razpok lahko na ta način razruši stavbo, ali pa vsaj resno ogroža njeno trdnost.

inž. F.

(Dalje prihodnjic)

Gospodarsko-tehnični problemi

Talna voda

V zimskem času, zlasti ob večerih in nedeljskih popoldnevih, kaj radi prebiramo lepe knjige in si v njih iščemo razvedrila in utehe. Sedanjim težkim časom je tudi naše čtivo primerno in ni čuda, da v zadnjem času vse manj stikamo za različni osladnimi povestmi in romani.

V prejšnjih časih je bil roman ali kaka večerniška povest najpriljubljenejše razvedrilo. Kako odraslemu ni primerna otroška pravljica, tako je danes tudi z nami in romanom. Dejanja v romanih so tako različna od dejanskih težav v življenju, da junaki z resničnim življenjem skoro ne najdejo prave zveze. Vojna doba in vse, kar ji je sledilo, je v toliki meri razgibala človeško dušo, da se trdovratno obračamo od lepih povesti in romanov.

Veliko bolj so nam pri srcu razne črtice iz prirode, pa tudi lažja znanstvena razpravljanja. O prirodi sami bi mogli pisati cele knjige, zato ne bi bilo primerno, da bi pričeli v časopisu s kako prirodno razpravo. Omejili se bomo le na nekaj koristnih vprašanj, ki pa imajo prav tesno zvezo s prirodo.

Mnoge naše bralce, ki so si v jeseni in poznem poletju popravljali svoja poslopja, še bolj pa tiste, ki to nameravajo storiti spomladi ali v poletju, bo gotovo zanimala razprava o talni vodi.

Opazovanja in merjenja vodnih tokov so dognala, da od celotne meteorne vode (od padavin) ena tretjina izhlapi, ena tretjina odteče po površini, slednja tretjina pa pronica v zemljo in tvori talno vodo. Ker je sestav plasti v zemlji zelo različen, je različna tudi pot talne vode. Najhitreje pronica voda v grušču ali prodni zemlji, počasneje v peščenih tleh in še počasneje pri skalnati podlagi. Najpočasneje pa pronica v glini in laporju in jih zaradi tega imenujemo nepropustne, kar pa v resnici niso. Pronicanje pri njih je počasno in skoro neopazno. Kjer se torej take »nepropustne plasti« nahajajo blizu zemeljske površine, tam voda zastaja. Če tudi po površini sami nima pravega odtoka, nastajajo močvirja in barja.

Talna voda najde pri svojem pronicanju razne kotanje, kjer se zbira in tvori podtalna jezera ali rezervarje, ali pa teče po kakih nepropustnih plastih dalje kot podtalna reka. Večkrat pride ta voda že po krajšem teku na dan in pravimo ji studenec, če je količina vode majhna, ali pa tudi izvir reke, če je veliko vode.

Močno bi se motil tisti, ki bi mislil, da so v zemlji tudi absolutno nepropustne plasti. Razpokana skala, grušč in debelo-zrnasti pesek, razmeroma naglo propuščajo vodo. Če se zbira voda v podzemeljskih

23.

Po vasi je vrelo. Tine in Rotija sta se spravila. Jaskova Mica ni mogla odstopiti. Kaj takega? Jerneja ni hotela, zdaj pa kaže, da bo Tineta vzela. In otrok že sam hodi.

Pa Tinetovec! Že kar v naprej jima je dal doto. Celo njivo, tisto na kateri ima ječmen. Ko bo požel, bo Tine že lahko sejal ajdo. Bog ve, ali misli na svoje začetki? Iz hlapca pa kmet. Kaj takega se na Prtovcu še ni zgodilo. Rotija je vsa druga. Nikoli čmerna, vedno nasmejana. Srečo pa ima. Vse je kazalo, da bo ostala samica, zdaj se ji pa tako lepo obeta. Tinetov bajta je čedna posebno odkar je pobeljena, sveta je pa tudi toliko, da jima ne bo treba stradati. Tine bo še kaj pritesaril, ona bo pa lahko tudi v dnino kdaj stopila.

Na Prtovcu se ljudje niso mogli unesti. Ženske po poljih so obirale samo Rotijo in Tineta.

»Tak potrkon je bil pa se je tako napravil.«

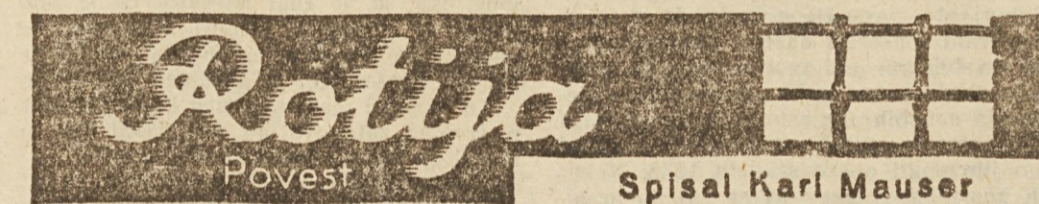
»Otrok ga je spremenil.«

»Tinetovec ima prste vmes.« Ženske so različno ugibale, vse so pa privoščile Rotiji, da se ji je tako zasukalo.

»Menda se bosta že do jeseni vzela.«

»Saj imata prav. Že zavoljo otroka. Še vedel ne bo, da je bil več kot eno leto brez očeta.«

Za vas v hribih je bila vsaka novica velika. Če se otroci stepejo, imajo ljudje že dosti govorjenja, kaj šele, če se vname preprij zavoljo kur, trhle vereje ali kolo-voza. Živahnosti in barvitosti Prtovč res nikdar ne pogrša. Jaskova Mica že toliko poskrbi, da vsako stvar toliko poveča, da postane zanimiva. Drugi potlej iz svojega

Spisal Karl Mauser

nekaj dodajo. Res pa je, da se govorjenje tudi brž poleže. Kmetje nimajo časa, da bi dolgo glodali isto kost. To prepuščajo stari čenčuram, ki še za okopavanje niso več in doma samo na otroke pazijo. Dobro je, da se vsaka stvar preklepetata, je potlej vsaj mir pred njo.

Tine je po malem že brnjel. Tinetovec mu došti ni pustil. Naj se fant pošteno opomore. Saj se bo nadelal, ko bo začel na svojem.

*

Zapele so osle, kose so švistnile in trava je v lepih redih legala k tlom. Tine je kosil pri Tinetovcu. Kar dober je že bil in kosa mu je tekla kakor namazana. Tinetovec se je čudil, da se je fant tako brž opomogel. Nekaj časa mu je branil, toda ker Tine ni odnehal, se ni hotel bosti z njim.

Zmenjena sta bila, da mu bo Tinetovec vrnil, ko bo Tine kosil. Fant sam ne bo mogel.

Dnevi so bili vroči, še v jutrih ni bilo hladu. Rosa pa močna, da se kosci niso mogli zdržati. Najraje bi kosili že ob mesečini.

Tudi Medard je bil brez dežja in vse je kazalo, da bo ves junil lep in vroč. Iz stogov sta dišala seno in detelja. Na kresni večer so ženske prinesle praproti in jo razdelile po sobah. Tudi v streho jo je moral šop, da ne bodo kače silile k hiši.

»Ali ne bo še prezgodaj?« je šepnila in pustila, da ji je delo obležalo v naročju. »Zakaj bo prezgodaj? Menda ne bova čakala, da bo Jurček zrasel. Na četrto pobinkoštno nedeljo naju lahko prvič okličejo. Še Tinetovec mi je svetoval, da nikar več ne odlašajva. In po pravici rečeno: rad bi začel na svojem.«

Zdaj Rotija ni vedela več ugovora. Saj mora biti hvaležna Bogu, da je Tine take pameti.

»Prav«, je bila zadovoljna. »Na peto pobinkoštno greva pa na Brezje. Zaobljubila sem se in tebi tudi ne bo škodovalo.«

Tako sta bila domenjena. V postelji je Rotija razmišljala, kaj bodo rekli župnik, ko se bosta oglasila pri njem, toda zdelo se ji je, da ne bodo hudi. Saj bo na ta način greh še najboljše poravnal.

Že v sanjah je nastopila pot proti Selcam. Tine je šel ob njej in nič več fantovskega ni imel na sebi. Kot zrel mož je korčič ob njeni strani in se razgledoval po žitu, ki je že sililo pod srpe. Klasje je bilo težko, da se je upogibalo.

*

Selški zvonovi so pritrkavali, ljudje so se drenjali okoli stojnic in kupovali od-pustke. Pred dolgim štantom sta stala Rotija in Tine.

»Ne bodi neumen«, se je jezila Rotija in silila naprej.

»Kakor je navada«, je vztrajal Tine. »Ženin mora nevesti kupiti čevlje, nevesta pa ženinu srajco. Še gospod župnik so tako rekli.«

Ni odnehal, dokler se Rotija ni vdala. Stopila je za štant in pomerila čedno pa trpežne čevlje, ki so bile obema všeč.

»Kakor ulite na nogo«, jih je hvalil prodajalec in Tine je odšel denar. Na drugem

Izpod domače lipe

Ti presneta koza...

(Resničen dogodek iz Železne Marje)

Bilo je meseca kozoprška. Sonce je s svojimi bledimi žarki svetilo na vsihajočo zemljo, ko je Meta na Žagi navezala svojo kozo na debelo vrvice in jo peljala v Obirski graben iskat ženina. Koza je mežikala s svojimi debelimi očmi, ker že dolgo, dolgo ni videla belega dneva, saj je bila dan in noč zaprta v temnem hlevu. Vreme je bilo kot nalašč za tako potovanje. Tako sta, Meta in njena koza, brez večjih neprilic prišli v Obirsko. Toda nazaj grede je menda sam rogač vtaknil svoje kremplje vmes. Koza ne vajena daljših sprehodov, je začela pešati in noge so se ji čedalje bolj zapletale. Kar naenkrat pa pade in obleži. Meta si na vse načine prizadeva pregovoriti kozo za nadaljno pot, a bilo je vse zaman. »Vstani no kozica moja, greva domov, dala ti bom najlepše otavice.« Koza se pa ni ganila; odgovarjala je Meti samo s svojim »Ne, ne, ne, ne.« Ko se je Meta tako ukvarjala s svojo kozo, pride mimo druga Meta, (veste pri nas je več Met) pa ji svetuje, da naj gre domov po ročni voziček, ali kakor pravimo po »gare« in naj pelje kozo domov. Meta je res pustila kozo in šla domov po gare, jih pripeljala nazaj, naložila kozo in jo peljala proti domu. Ti presneta koza! Komaj pripelje svojega četveronožnega kočijaža na trg v Kaplo. »Stojte! Kaj imate tukaj? Crno borzo?« sprašujeta moža postave. Meta se izgovarja na vse načine in dopoveduje gospodoma, da je koza njena, da jo je gnala h kozlu, med potjo je pa opešala, sedaj jo mora peljati domov. »Kaj pa je to? Kozja je vsa potolčena«, vpraša orožnik. »Seveda ko je pa padla in se pobila po kolenih«, se izgovarja Meta. »Gospa, to je mučenje živali in je tudi kaznjivo«, pravi orožnik. »Ja prosim«, reče Meta, »saj ne mučim jaz koze, saj muči koza mene. Saj moram jaz kozo vleči in ne koza mene.« Orožnik vzame papir in svinčnik, ne da bi se brigal za Metino izgovarjanje in jo popiše. Meto namreč in ne kozo. Ko je bila stvar urejena, pelje Meta svojo kozo dale. Ko zagleda koza domači hlev, veselo skoči z vozička in teče k jaslim, da vidi, kaj je z obljubljenimi otavico. Kakih šest tednov pozneje pa dobi Meta kazenski nalog. Po paragrafu tem in tem, tega in tega zakona, se kaznujete z globo 10 šilingov. Meta je bila tako presenečena, da je rekla le: »O, ti presneta koza!«

KOČUHA

Tam v jeseni je lepo kazalo in prepričani smo bili, da bo po naših hišah še pred božičem posvetila električna luč. Toda zaradi boleznih inženirja, ki je vodil dela, se je stvar nekoliko zakasnila. Potem smo bili v zadregi zaradi materiala in ko je bilo tudi to vse skupaj, je prišla zima in je vse skupaj zamrznilo. Sedaj imamo žico, drögovne in transformator tako da je vse skupaj pripravljeno in rabi prav malo časa, da posveti luč v našo temo. Tudi po hišah imamo že vso napeljavo in kadar nam je

dolčas po elektriki, obrnemo tu in tam električno stikalo in poskušamo, kako bi bilo, če bi bilo, kar bi že moralo biti, pa še ni. Obljubili so nam za božične praznike, toda ni bilo nič. Tudi naš čevljar je obljubil za praznike marsikomu čevlje, pa jih ni naredil. Ne moreš pač vsega. Vasi Dule, Kočuha in Loka željno pričakujejo, kdaj bo odmrznilo in se zasvetilo po hišah. Sicer pri nas ni kaj posebno novega. S prišlim novim letom imamo tudi mi kopico želja in upov in upamo, da bo tako, čeprav iz starihkušenj vemo, da pač ne bo vse tako. Z zimo smo dobro založeni in jo prodajamo po znižanih cenah, pa se do sedaj še ni nihče oglašil. Izgleda, da so s tem blagom tudi drugod dobro založeni. Te sitne starke se otepmo tako, da tiščimo kosti k peči. Drugače pa beremo slovenske časopise in knjige. Zlasti radi beremo novice iz drugih krajev Koroške, ker pozimi se človek ne nered kam premakne, da bi hodil okrog samo zaradi ljubeča »firbca«. Preveč reže v ušesa in noga se le nerada premiha naprej. Če pa koga le preveč muči radovednost, naj se potruži tod okrog in bo morda zvedel še kaj.

SELE

Z novim letom je po 35. letnem službovanju stopil v pokoj naš pismonoša Jože Mlečnik. Mož, oziroma fant zasluži, da se ga ob tej priliki posebej spomnimo. Bil je vesten, natančen in zanesljiv v službi, postrežljiv in zato vsestransko spoštovan in priljubljen. Nad 33 let je nosil pošto čez Doli na Bajtiše in naprej v Sele. Dan za dnem prehoditi to dolgo in deloma strmo pot ne samo ob lepem vremenu, marveč tudi v vročini in mrazu, dežju in snegu, to ni malenkost. Pa ga ni zlepa slabo vreme odvrnilo, da ne bi prišel točno kot ura. Pomislimo še, da si je še le zadnja leta, ko je vozil poštni omnibus, mogel prihraniti malo podplatov. Izračunali so že pred leti, da je v svoji službi prehodil pot, ki je daljša kot sedemkratni premer zemlje. A njegove noge so vzdržale, ker je korakal počasi in umirjeno.

Če kdo, je Jože gotovo zaslužil pokoj. Želimo mu, da bi ga še dolgo užival pri svojih ljubih čebelicah, dobrovoljen in šegav, kakor je bil vselej.

OBIRSKO

Ko smo v »Kroniki« čitali o našem prosvetnem delu, smo dejali: »Ta dopisnik je pa od tam, kjer so doma tisti ženini, ki iščejo kmečke neveste brez žuljev na roki.« Sicer bi nam tudi ne mogel staviti prošnje zaradi vaj. Prošnje seveda pri najboljši volji ne moremo uslišati. Naši igralci namreč niso brezposelni, kakor je očitvidno on, da bi se mogli po dnevi ukvarjati z igrami. Toda čast naših deklet naj ga prav nič ne skrbi. Sodil jih bo Bog in ne mi. Torej s tem ne bo nič.

Kar se pa tiče prireditev, nam pa tudi nihče ne more ničesar očitati. S prireditvami smo pričeli že koncem julija 1945 in smo jih imeli do sedaj ravno deset. Kdor pozna naše hribe, pač ve, da ni tako lahko hoditi k vajam, her hiše pač niso le par

roden kot hrošč, ki se zvrne na hrbet in si ne more nič pomagati. Sele vino mu je našlo jezik.

Ko so končali prvi liter in že drugega pol sta bila tudi Tine in Jernej že prav dobre volje.

Tine se je tiščal k Rotiji in samo čakal, da bi pogovor zadel tisto, česar se je prav za prav najbolj bal.

»Kako se vse presuče«, je začela Marička.

»Človek obrača, Bog pa obrne«, se je modro oglašil Jernej in ošinil Rotijo. Hudušnost mu je sijala iz oči.

»Prekleto dobro si me takrat skopal«, je zabrenčal Tine in udaril v sredo. Kaj bi vruga slepomišlil! Na dan z besedo, da se ne bo treba toliko časa poditi.

»Takrat si bil malo čez lesno, jaz pa tudi«, se je zasmel Jernej. »Mladi petelin se radi koljejo. Na starost se pa vsaka kri unese, kajne Rotija?«

Rotija je prikimala. Tako dobro se ji je zdelo, da je Jernej krivdo razdelil na polovico. Tine res ne more biti užaljen.

»Nemara vaju bodo kmalu zagnali s prižnice, ko sta tako optana?« je Jernej pogledal po zavitkih.

»Koj drugo nedeljo«, je Tine brž povzel besedo. »Saj bosta oba prišla, kajne, kadar bomo ohcetovali?«

Jernej mu je pri pričel segel v roko. Videlo se mu je, da se ga je vino prijelo.

»Da se ga ne boš nazehtal, Jernej. Do doma imava daleč«, se je smejala Marička.

»Danes se ga pa lahko, veš. Na Rotijino zdravje.«

Se en liter so ga spraznili, potlej se je pa Jernej le ustrašil. Jamnik ni kar čez prag. Dva debeli uri ima dovolj. Do Pa-

metrov oddaljene druga od druge.

Končno pa je tudi res, da radi malo preveč plešemo; da smo pa v adventu plesali, to je pa grda laž. Sicer bi pa želeli, da bi opravljeni jeziki najprej pred svojim pragom pometali. Gotovo bi imeli potem drugod zelo malo dela, ker bi že pri sebi metlo popolnoma obrabili.

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Na našem odru v Šercerjevi dvorani so bile v zadnjih tednih kar tri prireditve. Na Štefanovo in na nedeljo po tem prazniku so nam naši igralci še kar dobro prikazali igro »Revcček Andrejček«. Režiser in igralci so morali imeti res veliko vztrajnosti in potrpežljivosti, da so spravili tako dolgo igro na oder. — Na nedeljo pred praznikom Treh kraljev so igralci iz Rinkol na našem odru igrali igro »Pri kapelici«. Pohvaliti moramo predvsem Jurčka, ki je res dobro odigral svojo vlogo. — Na praznik Treh kraljev so pa naši otroci pripravili lepo božičnico. Na programu so bile deklamacije, petje in božični prizorčki. — Pri vseh prireditvah je bila udeležba velika. No, sedaj bo pa nekaj časa oder počival. Naj se tudi igralci in gledalci malo odpočijejo!

VRATA

Od nas malokaj slišite. Ob novem letu pa se moramo zopet kaj oglašiti. Zima je prav huda in tudi snega nam ne manjka. Večji del se držimo doma, ali pa napravljamo drva, da nas v hiši ne zebe. Smo prav blizu meje, zato je pri nas vedno kaj novega, a za vas prav nič zanimivega. Iger in drugih prireditev nimamo, ker nas je pač premalo, pa tudi primerne prostora najbrže ne bi našli. Pred vsem nam pa manjka požrtvovalnih ljudi, ki bi se bili pripravljeno žrtvovati za skupnost. Morda nam bo to leto prineslo kaj boljšega in razveseljivejšega. Najbolj si pač želimo pravega miru, da bi lahko nemoteno gospodarili in se pripravljali na stara leta.

CELOVEČ

Zadnje čase je opažati, da je mraz mnogim ljudem precej podaljšal prsca. Včasih so ljudje kradli denar in druge dragocenosti, danes so se spravili pa kar

na avtomobile. Četrtega januarja so tatovi ukradli nek osebni avto, katerega je potem našli policija na cesti izven mesta. Voz je bil prevrnjen in brez koles. Isto noč so tatovi poizkušali odpeljati še nek drug avto, kar se jim pa ni posrečilo. Tatovi so razbili le šipe in razmetali blazine.

LEZBE

Prazniki so minili in tudi zima je že do polovice opravila svoje poslanstvo. Po zimi je pri nas bolj slabo, ker imamo zelo daleč v cerkev, pa tudi otroci morajo zelo daleč hoditi v šolo. Najtežje je to, da ni dobiti prave obutve in tople obleke. V cerkev hodimo v Hodiše, otroci pa morajo vsak dan v Vetrinjo v šolo. Ob praznikih smo bili doma, otroci pa so počitnice izrabili za drsanje in sankanje. V novo leto smo srečno stopili in upamo, da se bomo tudi letos velikokrat oglašili v našem listu. Vsem želimo tudi srečno novo leto. Naj se vam izpolni to, česar si sami najbolj želite.

RINKOLE

Kaj pa bo zopet, si boste mislili, ko boste zagledali ime našega kraja v časopisu. Pa ni nič posebnega. Povedali bi vam radi, da smo tudi mi dočakali novo leto, čeprav nas je od vseh strani zasul sneg in nas je mraz potisnil v tesne, a gorke izbe. Praznike smo lepo preživeli, kot se to za slovenske družine pač spodobi. Čeprav je bil mraz zelo hud, smo šli tudi v Šmihel na igro, da smo se malo razvedrili. Bili smo zelo hvaležni požrtvovalnim igralcem, ki se tudi mraza niso ustrašili in so nam pripravili tako lepo igro. Sedaj malo počivamo in se nam kar dobro zdi, da je tako mrzlo. Bo vsej letina boljša in nam ne bo manjkalo kruha v tem letu. Počasi pripravljamo orodje in se pripravljamo na pomladanska dela. Saj vigred ko kmalu tu in zopet bo treba rano vstajati in hiteti na polja in travnike.

GALICIJA

Pri nas je najbrže še bolj mrzlo, kot po drugih krajih, ker leži naš kraj tako blizu Drave, ki v zimskem času ne kaže prav nič usmiljenja do tistih, ki jim primanjkuje drv. Že smo mislili, da se ne bo dalo

Zadružna zveza

Zadružna zveza je končno le prišla do točke, h kateri je vse leto stremela. Glavna ovira, da njeno vprašanje ni bilo rešeno, je bilo naziranje trgovskega sodišča in Splošne zveze avstrijskih zadrug, da je ukinitve slovenskih zadrug pravno veljavna. K temu je prišel še en sporazum. Komisarja sta bila od vlade postavljena za obnovitev zatrtih zadrug, pisalo pa je »za Zvezo slovenskih koroških zadrug«. To ime pa nosi nepravilno »Revizijska zadruga«, ki je samostojna zadruga in ne kaka zveza zadrug. Pri trgovskem sodišču bi morali komisarja zapisati za »Zvezo«, zapisana pa sta bila za »Revizijsko zadrugo«, ker je ista vpisana kot »Zveza«, čeprav te Geißner ni razpusil. Tako sta postala komisarja brezpomembna, ker nista imela stika z »Zvezo zadrug«.

»Revizijska zadruga« še obstoja in ima tudi svoj odbor. Komisarja pri tej zadruzi nimata ničesar opraviti. Na posredovanje deželnega glavarja bosta komisarja pri »Revizijski zadrugi« izbrisana in vpisana kot komisarja pri drugih trinštiridesetih posojilnicah. Obenem je predsednik trgovskega sodišča pojasnil, da se lahko odbori posojilnic sami konstituirajo. Po izjavi deželnega glavarja so sedaj odstranjene vse ovire za obnovo naših zadrug in posojilnic. Tudi pomislek, je li zadruga na novo ustanovljena ali le stara poživljena, je rešen.

Zdaj je treba pričeti resno z delom in gledati, da ne bomo z nepotrebnim razpravljanjem izgubljali tako dragocenega časa.

štantu je Rotija kupila Tinetu srajco in kravato.

»Zdaj ti moram namakniti še ruto, da bova bot«, je bil Tine neugnan. Izbral je najlepšo, kar izpreminjala je barvo.

Ko je še motovilil okrog štantov, je Rotija zapazila Jerneja in Marička. Brž se je zrinila do njiju, zakaj bala se je, da bi morda Jernej ne pičil Tineta, ko bosta natekla skupaj. Kar koj jima je oznanila novico in ju prosila, naj počakata, da prideta s Tinetom tod mimo.

Tine je nakupil nekaj sladkarij za Jurčka, za nameček pa še svilene nogavice za Rotijo, ki jih je koj skrnil v žep. Dobro se mu je zdelo, da jo bo vsaj z eno stvarjo iznenadil.

Rotija je bila že spet ob njegovi strani. »Saj ne misliš kupiti celega štanta«, ga je vlekla dalje. »Pojdi no, greva!«

»Grem, ampak prej se bova oglašila še pri Štefanu. Za Jurčka sem nabral še nekaj sladkarij. Vem, da mi bo štefnal po žepih, če sem mu kaj prinesel.«

Obrnila sta se proti gostilni. Rotija je videla, da jima Jernej in Marička sledita.

Tine je sedel prav za isti prostor kakor predlanskim, naročil golaž in liter vina.

Tedaj sta vstopila Jernej in Marička. Tine je kar zijal in nekam plašno pogledal Rotijo.

»Kar k nama, Jamničana«, ju je povabila Rotija. Jernej je najprej ponudil roko Tinetu, ki še ni prišel do sapa.

»Če ne boš hud?« je hudomušno pomežiknil.

»Se en liter, Francka«, je ukazal Tine natakariji in s tem tiho pritrtil Rotijine-mu povabilu.

Marička in Rotija sta se precej spustili v pogovor. Tine je bil pač nekaj časa ne-

radiža eno, do Jamnika eno. Znamenje v Paradižu je poznemu potniku v opomin, da se niha obirati.

»Kar smo rekli držji«, se je ustil Tine, ki se ga je po dolgem času spet nazehtal. Ni ga bil več vajen. »Bog daj ljudem pamet, oslom pa seno. Naju pri delitvi ni spustil, zato sva pa tudi vse tako napravila, kakor je prav.«

Rotija se je Tinetu morala smejeti.

»Kako si pa neverdjan?« mu je popravljala kravato, ki mu je zlezla na stran. »Kar pojdiva, če ne ne bova nikamor prišla.«

Marička in Rotija sta obe vedeli, da ne bosta imeli lahke poti. Sicer bosta dedca zgovorna, toda eno uro poti več je kar treba računati.

Na tem selškem žeganju je pa res vselej kaj narobe. Toda nista se jezili. Marička je Rotiji trdo stisnila roko.

»Samo da bi bila srečna.«

»Bog daj in da bo otroku dobro«, se ji je zahvalila Rotija.

Potlej so odšli vsak na svoje. Vročina je ponehala in pot je bila prijetna.

Rotija je vso pot premišljala župnikove besede: »Najlepša dota za življenje je trpljenje, če ga znaš prav nositi. Tega ne pozabita.«

Zdelo se ji je, da niso mogli lepše povedati.

OB AJDI

Zito je bilo dozorelo in njiva za Tinetovo bajto preorana Tinetovec sam jo je zoral. Zavoljo tega, da bo Tine lahko koj zasejal ajdo. Sicer jo pred ohceto ne bo mogel več, po svatbi pa prav precej. Seme bo dal Tinetovec.

»Da je Tine tak kavelj! Nak, tega bi si pa ne mislil«, se je čudil Škovinc. Iz pijanca in kvartača bo nazadnje postal še spodoben kmet. Rotija bo še terno zadela, Jurček pa gruntek. Vse se na prav obrne, če le Bog hoče.«

In tako kot Škovinc so mislili še drugi na Prtovčev. Jernejc, Lukec, Grohar, Miklavžev in še marsikateri.

Ohcet je bila preprosta, toda živahna. Tinetovec ni skoparil in tudi Jernej se je odrezal. Nobene stvari ni manjkalo. Kuretine je bilo dovolj, potice se je vsak lahko natrbosal, da je iz njega gledala in Čotova Marička, ki je kuhala se je zlasti postavila z juho. »Take pa še nisem jedel«, si jo je Tinetovec dvakrat naložil. Tudi muzikanta so imeli. Brez harmonike ni ohceti.

Rotija je bila na moč čedna in Tinetu silno po godu. Kar nagledati se je ni mogel. Čeprav ni imela venčka, je bila vendarle vsem zelo všeč. Posebno Marjeti, ki se je kar oddahnila. Do zadnje ure jo je žgala vest, da ji je odgrizla Jerneja. Na, zdaj je pa vendarle prišla na svoje. Hvala Bogu! Da si ne bo imela kaj očitati.

Tine je bil pravi možak. Tak je bil kakor Amerikanec. Modra srajca in kravata ga sicer nista delali nič prtovškega, pa vendarle ni mogel skriti, da je s Prtovčeva doma. Žuljave roke so kazale, da se delu ne izmika. Trkal je z dedci, največkrat s Tinetovcem in Jernejem. Prvemu je bil hvaležen za njivo, drugemu za Rotijo, da jo je pustil na miru. Zdaj je njegova. Noben hudik mu je ne vzame več. Župnik so dali svoje žegne in zdaj bosta živela skupaj v bajti kakor mož in žena.

Vse je bilo veselo. Nikomur ni zmanjkalo besede. Vino je bilo dobro in ni ga bilo

nič več iti iz hiše, pa se je mraz le nekoliko omilil.

Praznike smo lepo preživeli in srečno stopili v novo leto, od katerega si veliko obetamo. Tudi za sv. Tri kralje smo se lepo imeli. Posebno lepo je pri nas pri nedeljski maši, ko vsi skupaj pojemo in molimo slovensko. Kaj takega ne najdete v vsaki fari, zato je pri nas cerkev tudi bolj polna kot drugod. Ponekod so imeli že tudi svoj »tradicionalni« hišni praznik — kolone —, drugod pa še prašiči čakajo svoje žalostne usode.

Ob koncu želimo še vsem bralcem »Koroške kronike« srečno novo leto.

ZELEZNA KAPLA

V nedeljo, 29. dec., ob 15.30 je bilo v gradu Hagenegg svečano odkritje in blagoslovitev spominske plošče, uslužbencem in delavcem podjetja g. grofa Thurna, ki so padli, ali v službi v osvobodilni borbi, na fronti, ali pa so bili na zverinske načine pomorjeni v koncentracijskih taboriščih. Po sv. maši, ki je bila v grajski kapeli, se je zbralo lepo število sorodnikov pokojnih žrtev na grajskem dvorišču, kjer se je vršilo svečano odkritje.

G. grof Thurn je k odkritju spominske plošče žrtvam, ki jih je vzela vojna, ali so žrtvovali življenje v svoji službeni dolžnosti, imel lep govor, ter se zahvalil vsem, ki so pripomogli k postavitvi spominske plošče in k svečanemu odkritju. Verske obrede sta izvršila preč. gg. dekan Zechner iz Zelezne Kaple in preč. g. dr. Ploner iz Celovca. Cerkveni pevski zbor iz Zelezne Kaple je pel pri sv. maši. Marsikatero oko se je orosilo, ko so pevci zapeli žalostinko »Vigred se povrne«. Vigred se povrne, ne povrnejo se pa: Urbas Franc, lovec; Sagmeister Peter, lovec; Urbas Hugo, lovec; Maloveršnik Jakob, gozd. del.; Zöhner Hugo, gozdar; Prepotnik Hans, lovec; Janšek Albin, gozdarski učenc; Mubi Jožef, gozd. učenc; gozdni delavci: Osojnik Leopold, Apnar Franc, Bevc Franc, Bukovnik Anton, Krebs Franc, Malle Jožef, Malle Anton, Malle Vincenc, Murn Georg, Pečnik Peter, Pegrin Anton, Pečnik Mihael, Prosenec Simon, Roš Mihael, Štern Andrej, Vejniki Karl, Viher Anton, Writzl Bartl.

Pogovor z dopisniki

Pred prazniki obljubljen koledar sem končno le prejel. Bil se ga zelo vesel, saj je to prvi koledar v obliki knjižice, ki smo ga po končani vojni prejeli.

Naslovna stran je res lepa, naša domača, slovenska. Vsekakor bi bila veliko lepša, če bi bila večbarvna. A ker ni barv, smo tudi s tako prav zadovoljni.

Koledarski del je zelo dobro sestavljen, posebno še, ker ste mislili tudi na »zapiske« in pustili v ta namen nekaj prostora.

Ostali del je sestavljen zelo pestro, čeprav še mnogo manjka. Škoda, da koledar ni obširnejši in ste ga že s 64. stranjo zaključili. Dobro bi bilo, če bi bila v njem kaka obširnejša »koledarska« povest in nekaj ugank. Drugače pa sem z njim zelo zadovoljen in sem vam hvaležen za trud.

treba samo gledati. Se ostalo ga bo, pa če se ga vsi nažehtajo. Jakeljnov Gabrijel, tesar in muzikant, je nategoval meh, kakor da ga mora danes pretrgati.

»Dobro si naredil Tine«, je vpil Tinetovec, ki se ga je bilo vino najbolj prijelo.

»Ženo imaš, da greš z njo lahko v Ljubljano pa te bodo vsi zavidali.«

»Tako jes, mu je pritrjeval Škovinc. Boga zahvali, da si še pamet ujel. Dolgo si se je otepal. Ujel si jo pa le. Bog te živi, tebe in Rotijo.«

In so trčili. Tine močno, da je brizgnilo vino po mizi. Rotija nalahno kakor da se ji zdi vsake kapljice škoda.

Tine se je zahvaljeval na desno in levo, na brkih so mu visele kapljice vina. Ohceta je samo enkrat in do postelje bo že našel pot. Saj Rotija ne bo šla v kajžo. Za vselej bo ostala v bajti.

Marjeta in Marička sta si brisali oči. Ženske brez joka nikjer nič ne opravijo. Vek mora biti.

Pa Jurček? Stara Škovinka ga varuje, ko raca okoli Škovinca. Otrok še ne ve in ne doume, da je dobil očeta. Le s potico in piškoti se nadeva. Celi cmoki se mu že valjajo po ustih pa še žveči. Ne pozna mere. Zato je pa tudi tak, da komaj hodi, kar zanaša ga. In vse stakne. Še proti čebeljniku se je zakadil, kjer je stari Škovinc vlekel pipo in prisluškoval harmoniki. Škovinka se je ustrašila, da bi fanta kaj ne pilo, toda čebele so se bale gostega dima, ki ga je v celih oblakih Škovinc spuščal iz čedre. Tudi Jurček se ga je ustrašil in se odzibal nazaj k stari materi.

Harmonika iz Tinetove bajte je vriskala pozno v noč. Dedci so pričeli brenčati in ženske so poprijele in ko je Marička nazgala petrolejko, se je hiša že tresla od

petja. Se Jernej je pel, čeprav ni mogel prav priti noter. Venomer ga je bilo slišati kako s svojim glasom tava nekje daleč zunaj. Za to pot ni imel skrbi. Spal bo z Maričko tako v Rotiji kajži. Eno noč bodo mati že kako sami z otrokom. Nocoj je na Prtovču prijaznejše kot na Jamniku. Jutri bi pa lahko Jerneja z verigo privezali, raztrgal bi jo bil ali pa vse skupaj odnesel kakor medved skopec. Za vselej pa Jernej ne gre več z Jamnika. Uredil je bajto in svoje gospodarstvo in tudi prve smreke je bil že podrl, čeprav ima gmajno v nerodnem kotu. Pridnost vse zmaga.

Gospodar čez noč je pa le spanec. Glasovi se krhajo in oči se zapirajo. Prvi odneha Škovinc.

»Jutri bo delo. Živina bo spočita, tudi jaz ne smem biti klada.« Zvrne ga še kozarec, seže Tinetu in Rotiji v roke in odide.

Drugi je Tinetovec. Z njim gre Tine do vrat, čeprav se mu korak malo zapleta. Zahvaliti se mu mora še enkrat. Brez Tinetovca bi danes ne bilo tako prijetno kakor je bilo.

Takole se počasi skaplja. Zadnja dva, ki odideta sta Jernej in Marička. Jernej je pošteno trd.

»Kar nevoščljiv sem ti, Tine, kar nevoščljiv«, se mu zapleta jezik. »V graben sem te zagnal, pa si se skopal.«

Marička ga mora vleči proti kajži. Medtem Rotija skoči k Škovincu po Jurčka. Takole zdaj je vsa družina skupaj. Nikogar več ne manjka. Po hiši diši po politem vinu in po sladkorju. Na prtovih so rdečkaste lise. Rotija ve, da bo imela dosti dela, da bo vse to spravila v red, toda zdaj je trudna, da komaj gleda. Jurček ji že v naročju spi. Tudi Tine je že v postelji.

V VSAKO HIŠO SLOVENSKI

KOLENDAR

„KOROŠKE KRONIKE“

Dobite ga v vseh prodajalnicah našega lista za 2,5 šilinga. — Koledar obsega 64 strani in ima več lepih slik.

Svojim otrokom kupite

„Mladi korotan“

Knjižica za mladino na 32. straneh stane 1 šiling in jo lahko kupite v vseh prodajalnicah „Koroške kronike“.

SREČNO NOVO LETO

želi vsem svojim cenj. odjemalcem, prijateljem in znancem

FRANC CIJAN 238

trgovina z južnim sadjem
Celovec Kardinalplatz

Ali že veste,

da so najboljši klobuki iz zajčje dlake?

Za 1 kg zajčjih kož vam nudi prvovrsten klobuk po lastni izbiri klobučarna

R. Hasbinger, Celovec
8.-Mai-Strasse 29 (prej Fröhlichgasse)

MALI OGLASI

Sketovo nemško-slovensko vadbico kupim.
Dr. Franc Blatnik, D. P. Camp, p. Spittal
a. d. Dr. 237

Uvodni članek sem temeljito prebral, kar želim, da bi storili tudi drugi. Tudi jaz želim, da bi nas vodila ljubezen in pravičnost, da bi bili tudi mi ljubezni in prave deležni.

Prejmite prav lepe pozdrave od
Stanka Žel.

P. s.: Prav lepa hvala za Vašo kritiko, ki je zelo mila. Če bi ocenjevali sami, bi gotovo strožje sodili. Zaradi obsega »Koledarja« pa vam bodi povedano, da nismo imeli na razpolago več papirja kot za 64 strani.

Č. R. Vprašujete nas, zakaj ne priobčujemo v »Koroški kroniki« več slik. Razlogov za to je več, a zadostuje naj vam to, da so na slabem papirju slike pač slabe in je za slabe slike škoda prostora. Ko bo papir boljši, tudi slik ne boste pogrešali. Križanke bomo tudi v bodoče priobčevali,

da vam ne bo dolg čas. Oglasite se še kaj in zopet kaj napišite.

J. T. Nemško-slovenski slovar lahko kupite v naši upravi Funderstraße 1, kjer imajo tudi zadnjo izdajo »Mladega Korotana«.

M. I. Načrt za gnojilne in gnojnično jamo nam kar pošljite. Dali ga bomo našemu strokovnjaku, ki vam bo povedal svoje mnenje. »Mohorjeva družba« v Celovcu še ne posluje, zato vam njenega naslova ne moremo sporočiti,

ZVIŠANA POŠTINA

Vsem svojim dopisnikom sporočamo, da je z novim letom poština zvišana in ne zadostuje na navadnem pismu znamka za 12 grošev, temveč je treba dati na pismo znamko za 18 grošev. Prosimo dopisnike, da to upoštevajo, ker sicer dobivamo pošto s precejšno zamudo.

Radio Celovec

Petek, 10. jan.: Jutranja poročila zaradi ukinitve toka odpadejo; ob 20.10 poročila.

Sobota, 11. jan.: Ob 7.10 poročila in komentarji.

Nedelja, 12. jan.: Ob 7.25 jutranja glasba; ob 19.30 polurna oddaja; ob 20.10 glasba za lahko noč.

Ponedeljek, 13. jan.: Ob 7.10 oddaja za naše gospodarje; ob 20.10 poročila.

Torek, 14. jan.: Ob 7.10 »Biseri iz slovenske književnosti« (narodopisno predavanje); ob 20.10 poročila.

Sreda, 15. jan.: Ob 7.10 poročila in komentarji; ob 20.10 poročila.

Četrtek, 16. jan.: Ob 7.10 jutranja glasba; ob 19.30 polurna oddaja; ob 20.10 poročila.

Petek, 17. jan.: Jutranja poročila zaradi ukinitve toka odpadejo; ob 20.10 poročila.

Vino ga je omamilo in nič ne vidi kako Rotija kleči pred brezjansko Marijo.

Za svoj novi domek moli. Prvi blagoslov je odločen za vse skozi. Petrolejka pojema. Cilinder je sajast in dim je že kar gost. Dobro, da so bila vrata v čumnato zaprta. Saj bi sicer ne mogla zaspati. V hiši smrdi po tobaku.

Rotija sliši Tinetovo dihanje. Poleg nje ga diha Jurček, Tinetov sin. Otrok spi prvič ob očetu. Rotija se ne more obrantiti solz. Kar same ji drsijo po licih. Saj jih nihče ne vidi. Naj teko. Sreča, ki pride čez klance, je tako neizmerno sladka. Rotija mora jokati.

Potlej petrolejka ugasne. Rotija se pritiplje do postelje in zleze k zidu. Med njo in Tinetom leži otrok. Mirno diha, ročice mu ležijo na odeji. Tine škriplje z zobmi in se v sanjah zahvaljuje Tinetovcu.

Zunaj je mesečina. Mirno oblija mehko nizko otavo in kaže pot divjim zajcem, ki hodijo v škodo. Z zgodnjih jablan pada piškavo sadje, ki bo zjutraj rošno in ga bodo gospodinjne nabrale za pičo prašičem.

Tinetova bajta ima nove prebivalce. Z oken lijejo nageljni in srkajo roso. Z vrtilca diši meta.

Nič čuda, da Rotija ne more zaspati.

Ko Tine seje ajdo, sedi Jurček s konca njive in se igra z lesenim konjičem. Kadar pride s sejalnico mimo, ga poboža po glavi in spet zakorači nazaj. Rotije ni doma, pomaga pri mlačvi. Škovinc jo je naprosil, že tako je križ z dobrimi delavci, zdaj je še Rotijo zgubil. Že nekaj časa sprašuje, da bi dobil nove goste v kajžo.

Življenje na Prtovču ne pozna obstanka.

(Dalje prihodnjič)

SLIKE

vseh vrst, povečave in pomanjšanja, umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji)

VAM NAPRAVI

umetniški atelje

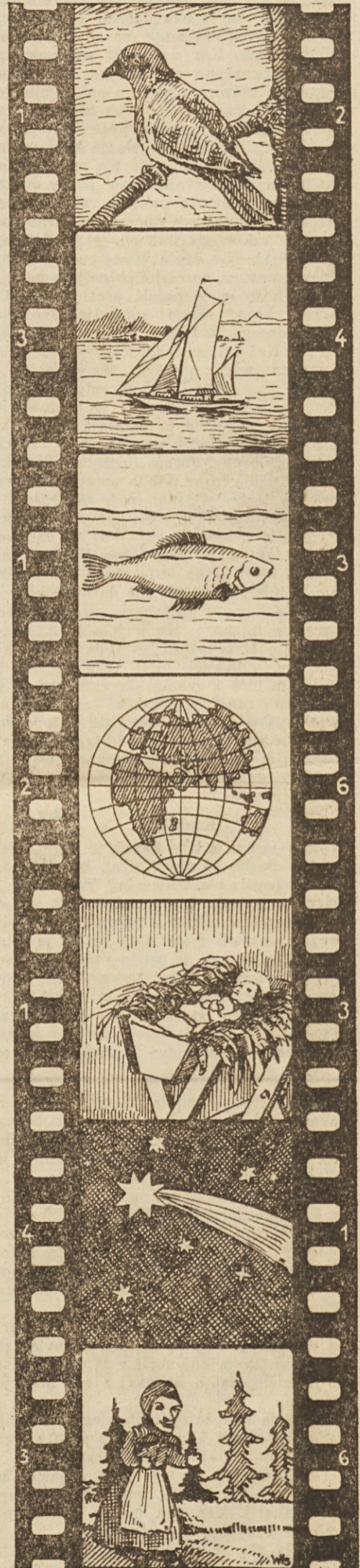
CARL HEDANEK

CELOVEC, Paulitschgasse 13,

tel. 20-90.

Zahtevajte cenike! 228

Film

Film: Ta uganka je lahka. Najprej si napišite pomen slik na papir. (N. pr. za zadnjo sliko — čarovnica). Nato pogledajte številko na levi strani filma. Ta številka vam pove, katero črko od napisane besede morate izbrisati in še enkrat napisati na poseben listič. Številka na desnem robu vam pove, katero črko po redu je treba vzeti od desne proti levi strani. To črko pripišite k prej izbrani črki. Isto ponovite tudi pri ostalih slikah. Ob koncu dobite začeteč znane narodne pesmi.